

LA BARCELONA HERMÈTICA

Neus Miravittles Cortina
Col·legi Jesús Maria i Josep

Col·legi Jesús Maria i Josep

LA BARCELONA HERMÈTICA

Neus Miravittles Cortina
2n Batxillerat A
Rosa Maria Martínez
Barcelona, 4/12/2013

Agraïments

Als membres de *Caçadors d'Hermes* que em van deixar formar part del seu grup en una de les seves sortides i especialment a Andrés Paredes, membre i creador d'aquesta associació, per la seva voluntat, pels seus consells i la seva facilitat en informar-me sobre el tema.

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ	5
-------------------	---

PART I

APROXIMACIÓ TEÒRICA A LA FIGURA D'HERMES

1. Hermes	9
2. Genealogia	
2.1. Origen.....	9
2.2. Descendència.....	11
2.3. Arbre Genealògic	14
3. Retrat d'Hermes	
3.1. Hermes missatger, guia i mediador.....	17
3.2. Hermes astut, enginyós i persuasiu	19

PART II

LA PRESENCIA D'HERMES A BARCELONA

1. Introducció	24
2. Metodologia	26
3. Ruta hermètica	
3.1. Ciutat Vella.....	28
3.2. L'Eixample.....	54
3.3. Sants-Montjuïc	66
3.4. Gràcia.....	67
3.5. Horta-Guinardó.....	67
3.6. Sant Andreu	68
3.7. Sant Martí.....	68

CONCLUSIONS.....	71
------------------	----

LLISTA DE REFERÈNCIES

1. Bibliografia.....	74
2. Webgrafia	75

ANNEXOS

1. Entrevista a Andrés Paredes	81
2. Presència d'Hermes al món actual	
2.1. Filatèlia	84
2.2. Comerç	85
2.3. Viatge.....	85
2.4. Moda.....	86
2.5. Animació	87
2.6. Altres.....	88
3. Gràfica.....	89
4. Mapa.....	90

INTRODUCCIÓ

El meu treball de recerca va sorgir gràcies a l'interès que des de fa uns anys tinc pel món de la fotografia. La tutora ens va presentar una relació de possibles temes entre els quals es trobava *La Barcelona Hermètica*, coneixia la figura del déu Hermes anomenat així per als grecs i com Mercuri per als romans donat que n'havíem parlat a les classes de llatí; se'm feia curiós relacionar aquest déu viatger amb la meua ciutat i descobrir si Barcelona era o no una ciutat Hermètica.

D'altra banda, captar monuments, indrets i moments i fer que perdurin en una imatge sempre m'ha semblat fascinant i encara ho resulta més quan es tracta d'imatges que per si mateixes o en la seva simbologia han ultrapassat el concepte del temps.

El tema en qüestió em va semblar interessant perquè en un món on cada cop agafen més importància les qüestions relacionades amb les noves tecnologies, poder rescatar el món clàssic, demostrar que ens envolta més del que imaginem i a més, poder-ho reflectir amb una càmera actual, suposava per a mi un repte.

Sovint anant per la ciutat veiem els seus edificis i monuments d'una manera global, però no ens fixem en els detalls. Si observéssim més minuciosament alguns edificis, escultures o elements que els guarneixen podríem suposar d'entrada que tenen una finalitat estètica, molt subjectiva, sotmesa al gust de l'arquitecte, del constructor o seguint els corrents de l'època, però en rares ocasions ens aturem a esbrinar el seu significat. Si, a més a més, trobem molts elements en comú situats a diferents tipus d'edificacions, és engrescador descobrir-ne els motius.

Un cop plantejat el tema de treball, el vaig anar comunicant al meu entorn més immediat i quan vaig comprovar que una gran majoria desconeixia aquest aspecte de la seva pròpia ciutat, vaig veure que l'aportació podria resultar molt interessant.

L'objectiu principal de la recerca consisteix a conèixer el valor del déu Hermes a Barcelona, a partir del qual en van sorgir els següents:

- Fer un estudi de la figura d'Hermes. Fonts primàries i secundaries.
- Distribuir per districtes la presència d'Hermes.
- Localitzar i reconèixer la funció simbòlica.
- Donar a conèixer i rescatar de l'oblit la presència del déu Hermes a Barcelona, donar-li la transcendència i situar-lo en el lloc que li correspon com a figura emblemàtica.

En definitiva es tracta d'informar i d'aprofundir en la magnitud, el significat i el sentit de la presència del déu Hermes a la ciutat.

Per poder aconseguir els objectius, vaig marcar-me unes pautes de treball. Primer havia de fer un sondeig de les localitzacions, tant pel que fa a imatges i figures com a elements representatius d'Hermes. Per sort, vaig rebre una informació molt valuosa, l'existència d'una associació anomenada *Caçadors d'Hermes* que va suposar un punt de partida que em va motivar molt. A través de la recerca vaig trobar blogs que en feien referència, així com diferents webs i llibres amb fotografies que em van permetre ampliar les localitzacions. La mateixa ciutat es va convertir en la font més gran d'informació. El material fotogràfic referit a Barcelona és de producció pròpia excepte un petit nombre i que en qualsevol cas en dono la font.

L'altra part consistia a obtenir informació per poder donar una explicació i un sentit a la presència d'aquest déu, per això em vaig documentar a través de diccionaris i llibres relacionats amb la mitologia grega.

És per aquest motiu que el treball està estructurat en dues parts.

1. Una part teòrica basada en l'estudi del déu Hermes i on es fa referència a les dades que he trobat.
2. Una part pràctica que consisteix a localitzar, distribuir i fer una descripció significativa del nombre més gran d'elements relacionats amb Hermes a la ciutat de Barcelona.

Al final del treball he afegit un annex on hi he inclòs l'entrevista amb un dels membres que va participar en la fundació de l'associació citada anteriorment i la presència actual d'Hermes més enllà de Barcelona que documenta la presència universal d'aquest déu.

PART I

APROXIMACIÓ TEÒRICA A LA FIGURA D'HERMES

1. HERMES¹

El seu origen grec era *Ἑρμῆς* i el nom prové de la paraula grega *herma*, que significa *pila de pedres*. En la cultura romana era denominat Mercuri, del llatí *Mercurius*. També va ser identificat amb el déu egipci Thoth, el déu de la saviesa.

Malgrat la seva equivalència, la correspondència entre Hermes i Mercuri va tenir característiques molt diferenciades. Mentre que Hermes és el déu del temps successiu o dinàmic, Mercuri és el déu del temps estratificat en l'espai estàtic de la transacció mercantil.

Per tant, Hermes i Mercuri representen així les dues funcions oposades i complementaries, el fet dinàmic o temporal i estàtic o espacial.

2. GENEALOGIA

2.1. ORIGEN

Tot comença amb el Caos que fou el principi existent des del qual es van originar els primers déus. Entre aquests déus es troba Gea, la Terra, l'element primordial del qual van sorgir les races divines i que va engendrar a Urà i a Pontos, sense intervenció masculina.

Urà és la personificació del Cel com element fecund i Gea es va unir a ell. Els fills que van tenir no constitueixen potències elementals sinó que són déus pròpiament dits, però Urà odiava als seus fills, no els hi permetia veure la llum i per això, els confinava a tots a les profunditats de la seva mare, la Terra. Entre la seva descendència s'hi troben els sis Titans dels quals Cronos en va ser el fill petit i l'únic que va acceptar ajudar a la seva mare a venjar-se d'Urà. Aquesta venjança va ser possible gràcies a l'intervenció de la seva mare que li va proporcionar una falç amb la qual Cronos li tallà els testicles i va aconseguir

---

¹ Al llarg del treball he decidit referir-me al déu pel seu nom grec.

ocupar així el seu lloc al Cel. Cronos regnava el món, però aviat es va convertir en un tirà com el seu pare.

Entre els fills de Gea i Urà també s'hi trobaven les sis Titànides sent Rea una d'aquestes divinitats femenines que es va casar amb Cronos. Aquesta unió entre germans suposava una gran saviesa i un gran domini de l'Univers, així com un enorme coneixement del futur. Una predicció va sentenciar que seria destronat per un dels seus fills i per aquesta raó, els devorava a mida que anaven naixent. En el sisè embaràs, cansada Rea de veure's privada dels seus fills, va marxar a Creta i allí, en secret, va donar llum a Zeus. Quan va tornar, li donà a Cronos una pedra embolicada amb bolquers que ell es va menjar, pensant que era el nou fill.

Quan Zeus va créixer, amb l'ajuda de la seva mare, li va donar a Cronos una droga que li va fer vomitar a tots els fills que havia devorat. Tots junts li van declarar la guerra, una guerra que va durar deu anys i que va acabar amb la victòria de Zeus. Va aconseguir alliberar a tots els éssers que Cronos havia reclòs al Tàrtar, com els ciclops, que des de llavors, es van convertir en els seus aliats i d'ells va aconseguir el tro, el llampec i el raig amb els quals va destronar a Cronos.

Atles, segons algunes tradicions és fill de Jàpet i Clímene, però també n'hi ha altres en les que es considera fill d'Urà i per tant, germà de Cronos. Atlas va participar en les lluites que es mantenien amb els Déus i finalment va ser condemnat per Zeus a sostenir sobre les seves espatlles la volta del cel. Zeus es convertí així en el déu de la llum i del cel serè, però no se l'identificà amb el Cel com a tal. Va tenir diferents esposes, algunes deesses com Metis, filla de l'Oceà, Temis, una de les Titànides amb la que va tenir diverses filles anomenades les Estacions. Aquesta unió li suposà a Zeus ser l'encarnació de l'Ordre Etern i de la Llei.

També es va unir a Eurinome, Mnemósine, Deméter i Dione amb la qual va tenir a Afrodita.

Zeus també es va unir amb mortals com Maia, una nimfa del mont Cilene que va néixer de la unió d'Atlas amb Plèione, i amb la qual va tenir un fill, Hermes.

2.2. DESCENDÈNCIA

Hermes s'ajuntà amb Quíone, filla del rei Dedalió, i van tenir un fill Autólic que va rebre del seu pare el do de poder robar sense ser vist, era molt subtil i per això, els robatoris que va cometre van ser nombrosos. Per a no ser descobert, quan robava ramats, tenia la pell dels animals i també, tenia el do de transformar-se.

Quan Zeus es va casar amb Eurimedusa van tenir un fill, Mirmidó, que va ser el pare de Eupolemia amb la que Hermes es va unir i van tenir un fill, Etàlides. Aquest va ser un excel·lent arquer que va participar en l'expedició dels Argonautes i en va ser herald. Del seu pare heretà una extraordinària memòria que va conservar, fins i tot, després de mort, a l'Hades.

Hermes es va unir a Antianira (successora de Pentesilea, reina de l'Amazones) i van tenir dos bessons Equión i Eurito que formaven part dels Argonautes.

Abdero és un altre fill d'Hermes del qual es desconeix qui va ser la seva mare. Va néixer a Opunte de Lòcride i va lluitar a petició d'Heracles quan aquest tenia la missió de conduir les eugues a Micenes. Aquest encàrrec li va ser encomanat perquè Diomedes, rei de Tràcia, tenia el costum de fer devorar per les eugues a tots els estrangers que arribaven al seu país. Abdero va morir atacat per elles, però Heracles, va vèncer matant a Diomedes i va fundar una ciutat a la costa anomenada Abdera en honor al seu estimat amic Abdero.

Hermes s'enamorà d'Herse (princesa d'Atenes), però ella tenia una germana molt gelosa, Aglauro que es va interposar entre ells i llavors, Hermes la va convertir en una pedra. Amb Herse va tenir un fill, Cèfal que està vinculat a diferents mites, un d'ells el relaciona amb Eos, deessa de l'aurora, que es va enamorar d'ell i el va segrestar tenint un fill a Síria anomenat Faetonte. Cèfal va fugir i va tornar a Àtica a on es va casar amb Procris. La gelosia que ella sentia quan Cèfal anava de cacera la va portar a seguir-lo per tal de sorprendre'l en alguna infidelitat. Un cop al bosc ell, sense voler, li va disparar creient que es tractava d'un animal. Per aquest succés, Cèfal va ser jutjat per homicidi i condemnat a ser desterrat.

Quan Hermes es va unir a Dríope van tenir un fill, Pan. En néixer la seva mare es va espantar tant de l'aparença que el nen tenia que Hermes el va embolicar amb una pell de llebre i el va portar a l'Olimp. Allí el va deixar al costat de Zeus i el va ensenyar a la resta de déus que es van alegrar molt al veure'l i el van anomenar Pan. Igual que el seu pare, és el déu dels ramats i dels pastors, i se'l representa meitat home, meitat animal, com un boc. És molt àgil i ràpid en les curses. Hi ha també la creença que Pan és fruit de la unió d'Hermes amb Penélope quan aquesta va ser infidel a Ulisses.

Hermes es va unir a Afrodita amb la que tingué tres fills: Eros, Hermafrodito i Peito, aquesta última representava la personificació de la persuasió.

Eros és considerat el déu de l'Amor i venerat com déu de la fertilitat, es va casar amb Psyque que era la personificació de l'ànima, i van tenir una filla anomenada Hedoné.

Hermafrodito va rebre el nom de la barreja dels noms dels seus pares. Va ser criat per les nimfes als boscos d'Ida a Frígia i estava dotat d'una gran bellesa. Al cap de quinze anys va decidir conèixer món i se'n va anar a Àsia Menor. Passant per Caria va decidir banyar-se a un llac on la nimfa Salmacis que, pertanyia a aquell llac, se'n va enamorar immediatament i va tractar de conquerir-lo, però com ell s'hi resistí, el va agafar amb forces i va demanar als déus que no es poguessin separar mai més. Els déus li van concedir el desig i van quedar units com un nou ésser tenint així doble naturalesa, la masculina i la femenina.

Eudoro va ser el fill que Hermes va tenir amb Polimela, va acompanyar a Aquiles a la Guerra de Troia i se'l va considerar un heroi.

Arabio va néixer de la unió d'Hermes amb Tronia, filla de Belo, rei d'Egipte.

Dafnis està considerat com el fill que Hermes va tenir amb una nimfa. Va néixer a un bosc de llorer consagrat a les nimfes i elles van ser les que el van educar i el van convertir en pastor. Es diu que Pan li va ensenyar l'art de la música i mentre cuidava el ramat, tocava la siringa i cantava. Es va unir a una nimfa anomenada Nomia que li va fer prometre fidelitat i quan Dafnis va incomplir la

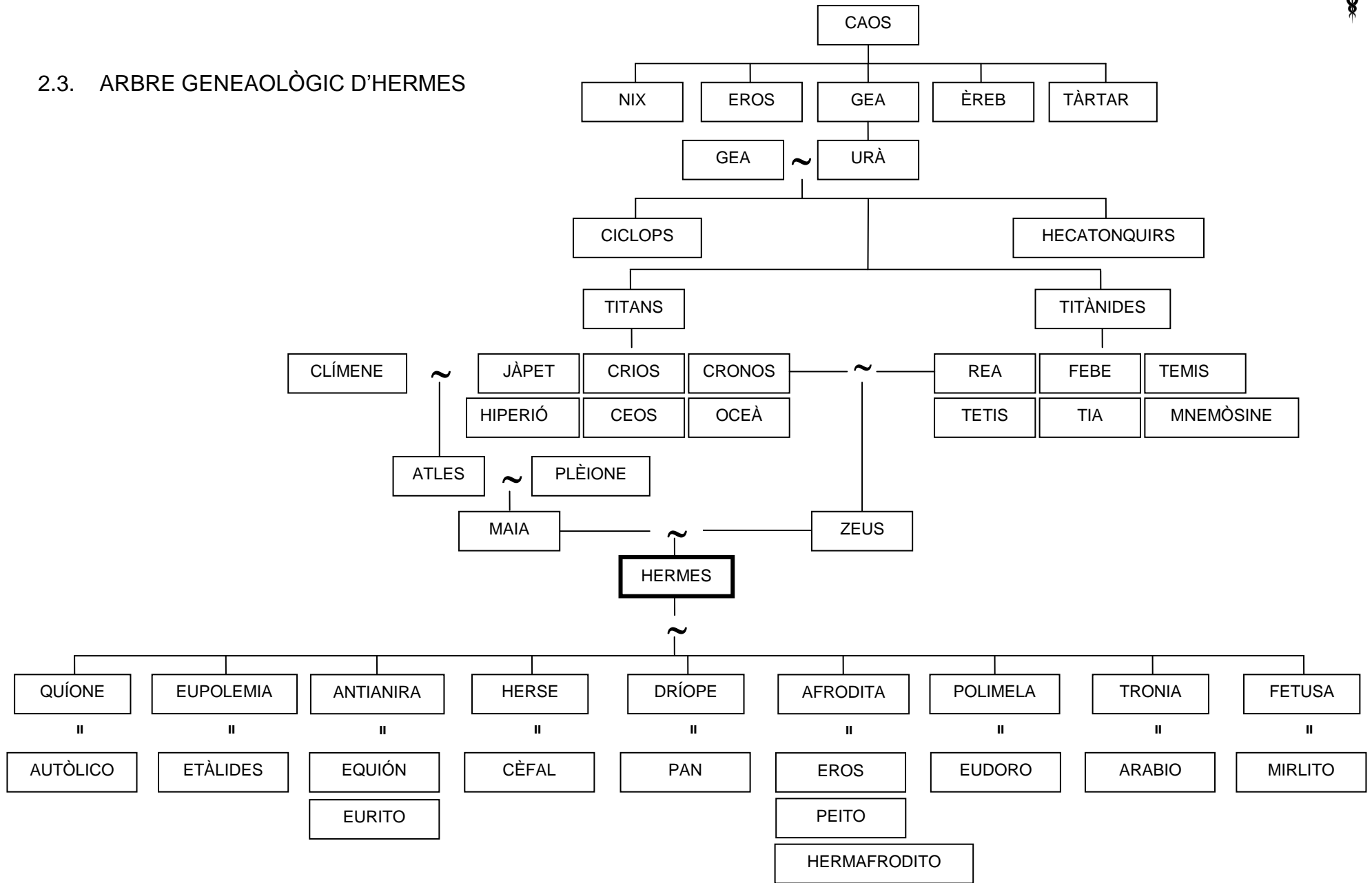

promesa el va deixar cec, també hi ha versions que diuen que el va convertir en una pedra i altres, que el va matar.

Quan Hermes es va unir amb Fetusa van tenir un fill, Mirtilo que va ajudar a Pélope. Aquest volia casar-se amb Hipodamia i llavors Mirtilo va traïr a Enomao, el seu amo i pare de la noia, per tal que Pélope guanyés la cursa i s'hi pogués casar. Malgrat aconseguir-ho, Pélope va matar a Mirtilo per no haver de donar-li tot el que li havia promès. Després de la seva mort, Hermes el va convertir en una constel·lació: l'Auriga.

2.3. ARBRE GENEALÒGIC D'HERMES

3. RETRAT D'HERMES

3.1. HERMES MISSATGER, GUIA I MEDIADOR

De les diferents atribucions que la mitologia adjudica a Hermes, la que més destaca és la que fa referència al seu caràcter de missatger.

És el protector de les ànimes, les condueix per la vida i per la mort fins al seu destí final. Condueix als morts a l'Hades, així com també els retorna a la vida, dóna sentit a l'existència. En el relat de Persèfone on fou raptada per Hades, Zeus va enviar a Hermes per tal que la rescatés, ja que en la seva absència la terra estava paralizada, per això es representa com l'únic, juntament amb Persèfone i Hades, que pot entrar i sortir de l'inframón sense problemes.

Sarcòfag amb escenes del rapt de Prosèrpina (Persèfone), finals del s. II (MAC. Barcelona)

Es descriu com l'encarregat de fer entendre i d'expressar amb paraules humanes els missatges dels déus. Per aquest motiu és representat amb les sandàlies i el barret amb ales. Les ales són un dels elements que representen el vol, la qual cosa significa que posen en contacte el món terrenal amb el món celestial. Quan apareixen unides al barret i a les sandàlies és per remarcar la inspiració divina que guia el moviment de l'objecte, no poden agafar cap altra direcció que no sigui la que els déus li indiquin. Els grecs consideraven que la velocitat es trobava concentrada a les ales, d'aquesta manera, ell podia travessar els continents i els mars per transmetre els missatges divins.

Sandàlies

Caduceu i barret

“[...]Immediatament es va cordar sota els peus les belles sandàlies d’or, divines, que portaven sobre les aigües de la mar i sobre la terra immensa amb el buf del vent. Va agafar la vareta amb la qual encanta els homes que vol i els desperta quan estan adormits. [...] Quan passava per damunt de Pièria, va saltar des de l’èter a la mar. Tot seguit es va moure per damunt de l’onada semblant a una gavina. [...]”²

En el cas d’Hermes les ales també simbolitzen la velocitat i la fluïdesa de la seva conversa. És el déu del llenguatge, de la capacitat d’expressió i eloqüència.

Aquests trets de mediador en les paraules i de ser un portaveu, un guia tolerant a les ordres de l’Olimp o un conductor inapel·lable de la mort, el converteixen en un déu que assegura el trànsit allí on els grecs van traçar fronteres. Hermes es mou en un espai intermedi, per això ser un mediador és una característica comuna a les funcions que exerceix. La mediació, a més a més de la paraula o del viatge, també es troba al matrimoni quan al costat d’altres divinitats, fa possible la unió matrimonial i Hermes permet a la donzella traspasar el camí que separa el *oikos*³ del seu pare per arribar al *oikos* del seu espòs, i assegura la integració en el nou nucli familiar. Aquest aspecte de guia no és només en el sentit espacial sinó també té un sentit d’educador, com en el cas de Dionís que és confiat a Hermes per encàrrec de Zeus per tenir cura del nadó a la mort de la seva mare Sèmele, donat que l’havia de protegir de l’esposa de Zeus, Hera, que estava molt gelosa.

Hermes i Dionís infant,
Praxíteles 350 a.C.

A l’Odissea, quan Ulisses decideix marxar sol per rescatar els seus homes, es preguntava què podia fer per aconseguir-ho i se li va aparèixer Hermes a qui li explicà les seves intencions i la situació en la qual es trobava; veient que pensava enfrontar-se ell sol a la deessa Circe, Hermes li ofereix ajuda donant-li

² ALBERICH i MARINÍ, J. (ed.). (2005) *Homer. L’Odissea*. (5ª ed.) Barcelona: Edicions de la Magrana. p.145

³ Conjunt de béns i de persones, l’equivalent a una casa.

una planta que només els déus podien arrancar, i que li servirà per ser immune a la seva màgia. També l'adverteix de com ha de reaccionar davant d'ella per arribar a vèncer-la. Ulisses va seguir els seus consells i indicacions i d'aquesta manera van ser alliberats els seus homes.

*“[...] quan estava a punt d'arribar al gran casalici de Circe, coneixedora de molts beuratges, em sortí a l'encontre Hermes, el de la vareta d'or, amb l'aspecte d'un noi jove amb el primer borrissol i en la flor de la seva joventut. M'agafà la mà, em cridà pel meu nom i em digué: '¿Cap a on vas dissortat, tot sol per aquests turons, sense conèixer la contrada? Els teus companys han estat tancats al palau de Circe com a porcs i ocupen uns corrals ben sòlids.' [...]”*⁴

Hermes amb la seva capacitat de mediador i missatger, va ajudar a Ulisses en una altra ocasió. Per ordre de Zeus va ser enviat a visitar a la deessa Calipso que el tenia retingut a la seva illa. Ulisses hi havia arribat després de què Atenea se sentís ofesa i hagués enviat un vent desfavorable que va provocar la mort de tota la tripulació a excepció d'ell. Feia anys que Calipso no deixava que marxés, el tenia presoner i Hermes intervé per tal que li doni el necessari perquè pugui tornar a la seva pàtria que és el que desitja Zeus.

*“[...] Zeus em va ordenar que vingúes aquí, encara que jo no en tenia ganes.[...] Ara, doncs, Zeus t'ordena que el deixis anar com més aviat millor, ja que el seu destí no és morir aquí lluny dels seus familiars[...]. Així va parlar. Calipso, divina entre les dees, es va estremir [...]”*⁵

A la *Iliada* també està present l'astúcia d'Hermes quan guia a Príam, rei de Troia, que vol enfrontar-se a Aquil·les, i aconsegueix introduir-se dins del campament dels aqueus adormint als sentinelles i fent que les portes s'obrin. En aquesta ocasió Hermes també li diu a Príam com ha d'actuar davant d'Aquil·les per arribar a commoure'l. Deixant-se guiar per Hermes, finalment, aconsegueix recuperar el cos mort del seu fill Hèctor per poder donar-li sepultura a Troia. Hermes s'encarrega també de què Príam retorni a Troia amb tota la seguretat necessària.

---

⁴ O. Cit., p. 245

⁵ O. Cit., p. 144-146

“[...] En veure el vell [Zeus], se’n compadí i immediatament, girant-se vers el seu fill Hermes, li va dir: Hermes, ja que per a tu el més plaent és sobretot acompanyar els humans i escoltat quan vols, apa, vés-te’n i acompanya Príam cap a les còncaves naus dels aqueus de manera que cap altre del dànaus no el vegi ni se n’adoni fins que arribi davant el Pelida. [...]”⁶

Es demostra que les accions d’Hermes tenen un doble simbolisme, és el mediador en l’espai i en la paraula. Quan es desplaça fins a l’illa de Calipso o quan Príam es desplaça per efectuar un intercanvi, necessita poder entrar i situar-se en l’espai, però la seva acció no acaba aquí, o bé és ell qui ha de convèncer directament (parlant amb Calipso), o bé ha de donar les pautes com en el cas del vell rei perquè considera que no ha de parlar directament amb els mortals. Li proposa a Aquil·les un rescat i entre els dos enemics ha d’establir-se un tipus de comunicació. Príam ha d’aconseguir convèncer, aquí és on entra l’eloqüència i el domini de la paraula que caracteritza a Hermes.

També Hermes es presenta com a mediador en el cas de Perseu quan les nimfes li proporcionen els tres talismans (unes sandàlies alades, unes alforges i el casc d’Hades per tornar-se invisible) per tenir èxit en enfrontar-se a les Gòrgores. Perseu va aconseguir tallar el cap de Medusa, matar al monstre marí que tenia estacada a

Perseu, Sebastiano Ricci 1705

Andròmeda i finalment, venjar-se de Polidectes que assajava a la seva mare. Un cop acabada la missió va entregar a Hermes els talismans i ell va ser l’encarregat de retornar-los a les nimfes.

---

⁶ ALBERICH i MARINÍ, J. (ed.). (2005) *Homer. La Ilíada*. (4a ed.) Barcelona: Edicions de la Magrana. (p. 518)

3.2. HERMES ASTUT, ENGINYÓS I PERSUASIU

Hermes és el déu de la prudència i de l'habilitat en totes les relacions d'intercanvi social, accions que sovint combina amb l'astúcia i el frau, el perjuri i el robatori, però amb destresa i elegància. És alhora l'ordre i el desordre, desconcertant i inassequible. Ja des del moment del seu naixement quan va robar el ramat al seu germà Apol·lo amb la força i l'enginy d'un adult resulta totalment desconcertant i increïble. Trastoca l'ordre dels signes fent avançar les vaques caminant cap enrere i al mateix temps, lliga a les seves sandàlies unes branques per esborrar els seus passos. Hermes es converteix en mestre en matèria d'enganys i maquinacions.

"[...] Tú, aunque hayas visto, actúa como si no hubieras visto, y aunque hayas oído, como si fueras sordo; guarda silencio, no sea que le ocurra algún daño a tu hacienda.

*Mientras decía esto, empujaba a las vacas de vigorosas cabezas. Muchos montes sombríos, valles resonantes y llanuras floridas atravesó el ilustre Hermes."*⁷

Fa servir tots els artificis per confondre als seus adversaris. Després de sacrificar dues de les vaques robades i de posar a rostir tant els trossos reservats als déus o sacerdots, com els que habitualment són consumits pels homes, fa dotze parts idèntiques i mitjançant un hàbil joc efectua una confusió aparentment desordenada en la barreja d'aquests trossos de carn i encara que tingui uns desitjos molt humans de menjar carn, Hermes no en menjarà i estarà en el bàndol dels déus que s'acontenta amb l'honor del sacrifici.

Com a conseqüència del primer engany de Prometeu van quedar separats els déus dels humans. Zeus va ordenar encadenar a Prometeu i va enviar a Hermes per obtenir

*Prometeu encadenat,
Dirck van Baburen*

⁷ "Himnos homéricos". *Himnos homéricos. Batracomiomaquia*. García Velázquez, Antonia (ed.). (2000). (1ª ed.). Madrid: Akal/Clásica, p. 128

informació, ja que es deia que tenia coneixements de predicció i sabia el nom de la persona que el substituiria. Va decidir castigar els homes omplint-los de tristesa, penes i preocupacions i per a tal fi va crear a Pandora, la primera dona. Hermes va ser l'encarregat de dotar-la de la mentida i l'engany per obtenir així un esperit avar i amb el temperament d'un lladre.

Zeus, un cop realitzada aquesta divisió, anava constatant la manca de coneixements, així com els desordres i els conflictes que els humans estaven provocant. Tement que l'espècie pogués quedar exterminada, va enviar a Hermes per a què els portés la justícia i el pudor, amb la finalitat que a les ciutats regnés l'harmonia i els vincles d'amistat. El dubte d'Hermes i la qüestió que li va plantejar a Zeus, va ser si havien de ser repartides com la resta d'arts, la resposta donada va ser que en aquest cas, havia d'arribar a tothom per tal que era l'única forma per intentar assolir l'objectiu.

Hermes va guanyar la seva posició mitjançant l'intercanvi que va fer amb el seu germà Apol·lo. Després d'amagar el ramat robat a la cova, Hermes va trobar una tortuga, li va treure la closca, li va posar set cordes fetes amb budells d'ovella i va inventar un instrument anomenat lira. Donat que Apol·lo no va aconseguir recuperar el ramat després de parlar amb Maia, la mare d'Hermes, va anar a trobar a Zeus qui li va ordenar que retornés els animals, però quan Apol·lo va sentir la música que provenia de la lira va demanar fer un intercanvi. Per tant, Hermes guanya la seva posició mitjançant la lira que ofereix a canvi del ramat del seu germà. Es demostra la seva intel·ligència i destresa utilitzant els recursos del seu entorn per crear un objecte tècnic i a més a més, disposa de la suficient habilitat per a fer que soni perfectament.

*"[...] Le tendió la lira y la aceptó Febo Apolo, quien, esponáneamente, puso en manos de Hermes un reluciente látigo y le encomendó la vacada. El hijo de Maya, gozoso, lo aceptó."*⁸

L'astúcia i l'enginy queden demostrats en el fet de què una closca de tortuga que té un aspecte exterior poc atractiu, un cop que Hermes la fa sonar produeix un so inimaginable que sotmet a Apol·lo fins al punt que li produeix un desig

---

⁸ O. Cit., p. 140

immens d'apropiar-se de l'objecte, queda fascinat, paralytat i finalment cau en el parany.

*"[...] Un deseo irresistible se iba apoderando del corazón de Apolo dentro de su pecho. [...] Admiro, hijo de Zeus, tu deliciosa manera de tocar la lira. Ahora, puesto que, aunque eres pequeño, eres experto en ideas memorables, siéntate, amigo mío halaga el corazón de quien es mayor que tú."*⁹

Apol·lo per afirmar la seva superioritat com a germà gran, intenta lligar a Hermes de braços i cames amb unes lianes, però ràpidament, gràcies als poders que disposa, aquestes lianes comencen a créixer desmesuradament i envolten a les mateixes vaques. Apol·lo es quedà estupefacte. Aquest moment assenyalava la inversió, el desordre on el més feble es revela com el més fort. Hermes posseeix l'art de la lligadura i no només quan es tracta de lligadures reals, també de lligadures metamòrfiques.

Mentre Hermes cuidava del ramat va inventar la flauta que també va agradar molt a Apol·lo i desitjava tenir-la així que, li va oferir a canvi, la seva vara d'or que es va convertir en el caduceu, el símbol més representatiu d'Hermes, símbol de les funcions d'herald dels déus. La paraula caduceu prové del grec i significa vara d'olivera decorada amb garlandes, però en aquest cas van ser substituïdes per dues serps que quan estaven lluitant Hermes les va tocar i es van separar pacíficament i van acabar enroscades al pal formant el número vuit. Són el símbol de l'infinit en vertical. Representen l'equilibri entre forces contràries, la confrontació dialogant entre energies oposades i constitueixen un element molt adequat per a un déu eloqüent com Hermes, amb caràcter diplomàtic, mediador a les disputes entre déus i mortals, el caduceu es converteix en un símbol de pau. Les serps enroscades indiquen prudència i pel que fa a Hermes, també simbolitzen la discreció i la intel·ligència en l'elecció del discurs. Es presenta com a símbol del comerç.

Com a déu de les fronteres, dels viatgers que les creuen i dels pastors, el caduceu té la funció de suport pel caminant. Es presenta com a símbol del

---

⁹ O. Cit., p. 138-139

comerç i va ser representat amb ales per expressar la rapidesa amb la qual es movia el missatger dels déus.

Davant del tribunal de Zeus, Hermes maneja ambigüament les paraules, els hi dóna doble sentit, menteix i perjura i finalment, Zeus se sent seduït per la capacitat d'Hermes per convèncer. Per aquest motiu Zeus

El Judici de Paris de Rubens, 1639

li va ordenar que conduís a les tres deesses: Atenea, Hera i Afrodita davant de Paris per tal que fes de jutge i quan Hermes li va explicar la missió que Zeus li havia encomanat, es diu que va decidir aprofitar-la i va demanar veure-les nues i per separat. Cadascuna va provar de subornar a Paris oferint-li una recompensa per tal de ser escollida com la més bella.

És un mestre en matèria de persuasió i Zeus afirma que des de llavors hi haurà un lloc per al llenguatge astut i pel perjura a l'Olimp.

PART II

LA PRESENCIA D'HERMES A BARCELONA

1. INTRODUCCIÓ

Hermes el missatger dels déus, el déu viatger que entre altres coses simbolitza el comerç, té una vinculació molt especial amb Barcelona.

El nom de la ciutat procedeix de la colònia romana anomenada *Barcino*, però una llegenda referent a l'origen, explica que se li atribueix la seva fundació a Hèrcules, conegut com a Heracles a la mitologia grega.

La llegenda explica que Hermes, enviat per Zeus, va dipositar a Hèrcules al costat de la deessa Hera perquè l'alletés de la immortalitat. Més endavant va ser conegut pels seus enfrontaments amb animals anomenats els dotze treballs d'Hèrcules.

Després de realitzar el quart treball es va unir amb els argonautes que tenien a Jasó per capità, amb la missió de trobar el velló d'or¹⁰. Quan creuaven el Mediterrani, la flota formada per nou vaixells va patir una tempesta i un d'ells va desaparèixer. Jasó va encarregar a Hèrcules que trobés aquest vaixell perdut i el va trobar a la costa molt a prop d'una muntanya (es diu que va ser la muntanya de Montjuïc). Als tripulants els hi va agradar molt el lloc i Hèrcules ajudat per Hermes van decidir fundar-hi una ciutat; donat que ells formaven part de la novena barca van decidir anomenar-la *Barca Nona*, nom que va anar evolucionant fins a arribar al nom actual.

D'aquesta manera ja trobem la presència d'Hermes a la ciutat des de la seva fundació. Es diu que la seva influència sempre hi ha estat reflectida i que està impregnada pel seu caràcter que va quedar manifest d'una manera molt especial a partir de la segona meitat del segle XIX, sobretot pel que fa referència al comerç, la indústria i l'art de la construcció.

Hermes està representat de diferents maneres: en totes les edats i des de totes les posicions. Amb els seus atributs el podem identificar pel *petasus*, el casc amb ales; el caduceu, una vara amb dues serps enroscades o per les seves sandàlies alades.

---

¹⁰Interpretat com un xai alat que Jasó havia de trobar per poder ocupar el tron de Yolcos a Tessàlia.

També pot aparèixer juntament amb altres divinitats com la Fortuna, representada pel corn de l'abundància, o la Indústria, amb una roda dentada o un timó.

La concentració més gran de representacions hermètiques que he trobat estan situades en edificis relacionats amb el comerç o les finances, com la Llotja, construccions vinculades amb indústries o entitats bancàries. Però el gran nombre es localitza en cases de la burgesia catalana del segle XIX i XX dedicades al comerç, donat que era el símbol de la bona sort i s'associava al progrés industrial. La presència d'Hermes va tenir durant aquesta època una major influència, especialment pel que fa a elements arquitectònics.

Barcelona, però, no és l'única ciutat vinculada, la seva presència és universal. Per exemple, la podem trobar en el camp de la filatèlia, de la publicitat, el comerç i fins i tot amb articles relacionats amb la moda¹¹.

---

¹¹ Vegeu Annexos p. 84

2. METODOLOGIA

Per desenvolupar el treball he seguit els següents passos:

- 1- Localització d'imatges i elements representatius del déu Hermes.
- 2- Observació directa i realització de fotografies.
- 3- Estudi dels indrets i edificis on s'hi troba representat.

Com ja he comentat a la introducció, gràcies a la meva tutora, vaig saber de l'existència d'una associació anomenada *Caçadors d'Hermes*¹² que funciona des del mes de maig del 2012. En primer lloc vaig contactar amb alguns dels seus membres via Gmail i Facebook i em vaig unir a ells per fer una ruta el 19 de maig de 2013. La sortida s'anomenava Els Carrers Enreixats i hi vam participar vint-i-cinc persones.

L'objectiu principal d'aquesta ruta era caçar Hermes, com ells diuen, però en definitiva es tracta de conèixer millor Barcelona. El punt de trobada va ser al monument de Colón, i va acabar a la plaça Reial¹³. Al llarg del recorregut vaig conèixer a mestres historiadors que m'explicaven i m'informaven sobre aspectes relacionats amb Hermes. En especial vaig conèixer a Andrés Paredes Úbeda, conegut com a APU, creador del blog *VeoDigital*¹⁴ amb amplis coneixements del tema. En una altra ocasió em va permetre que l'entrevistés¹⁵ i em va descobrir uns Hermes diferents.

Altres membres de l'associació també tenen blogs dedicats a Barcelona, a la mitologia o a altres aspectes. A partir d'ells i d'informacions que vaig treure de llibres, vaig iniciar la recerca i a realitzar unes rutes amb l'aplicació *Google Maps*¹⁶ per organitzar-me les meves sortides per zones.

Així vaig començar el següent pas, una recerca més personal, que consistia a anar personalment als llocs i fer fotografies. Totes les fotografies que hi ha a la part pràctica les he realitzat amb tres càmeres diferents: una *Nikon D3000*, una *Nikon D7000* i una *Olympus SP-810UZ*

---

¹² <http://www.facebook.com/HermesBCN>

¹³ Vegeu p. 50

¹⁴ <http://veodigital.blogspot.com.es>

¹⁵ Vegeu Annexos p. 81

¹⁶ Vegeu Annexos p. 90

Un cop captades les imatges vaig classificar-les per districtes i em vaig proposar fer una ruta. A Internet vaig trobar una web, que està en procés i que recopila informació d'alguns edificis de Catalunya.

A totes les localitzacions es deixarà constància de:

- La ubicació: carrer, plaça, passeig, monument, etc. on es troba, amb el número quan s'hi pot indicar, i amb una breu descripció. Aquesta informació està ordenada alfabèticament.
- La datació, que no sempre ha estat possible, fa referència a l'any o segle en el qual es va construir l'edifici o el monument en qüestió.
- La motivació que esbrinarà els motius pels quals va ser construït el monument o edifici amb informació de la seva funció principal, així com també amb informació de l'arquitecte o del seu comitent.
- La simbologia que analitza els elements de la imatge per detectar si es refereix al comerç, a les arts o està relacionat amb la funció de missatger o com intermediari cap al psicopomp o bé, amb el seu caràcter astut i enginyós.

3. RUTA HERMÈTICA

3.1. CIUTAT VELLA

- AVINGUDA PORTAL DE L'ÀNGEL, 19-21

La Casa Jorba, construïda per Arnald Calver i Peyronill l'any 1926, està situada a l'avinguda Portal de l'Àngel, números 19 i 21, pertany a un actual centre comercial. Pere Jorba i Gassó va ser l'administrador d'aquesta construcció i home de negocis. Aquest edifici va guanyar el Concurs Anual d'Edificis Artístics de l'Ajuntament de Barcelona.

Portal de l'Àngel, 19-21

En dues de les seves entrades hi ha inscrita la frase,

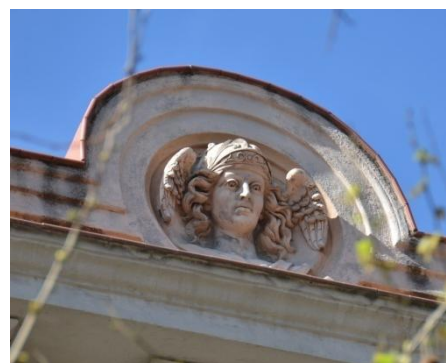
Labor omnia vincit, que significa que amb el treball podem superar totes les dificultats. A una entrada es troba dins d'una roda dentada representant a la Indústria i darrere seu un caduceu, i a l'altra forma part d'un grup escultòric de Faulí on apareixen la figura d'Hermes amb la representació de la Fortuna i de la Indústria.

Grup escultòric de Faulí, Portal de l'Àngel, 19-21

- AVINGUDA PORTAL DE L'ÀNGEL, 23

A la teulada de l'avinguda Portal de l'Àngel número 23 hi ha un medalló on a l'interior hi ha representat el rostre d'Hermes amb el casc alat. Costa veure'l, està situat al principi de l'avinguda, on hi ha més arbres, i el medalló és bastant petit. Les ales són més vistoses que en altres, ja que fins i tot costa diferenciar si procedeixen del casc o de més endarrere.

Medalló del Portal de l'Àngel, 23

- BASILICA DE SANTA MARIA (PLAÇA DE SANTA MARIA, 1)

Caduceu de la vidriera de
Santa Maria del Mar

L'edifici religiós d'estil gòtic de la plaça de Santa Maria, conegut com a Basílica de Santa Maria del Mar o catedral de la Ribera, va ser construït entre 1329 i 1383 per Berenguer de Montagut. La rosassa es va trencar en un terratrèmol l'any 1459.

El temple va ser cremat en els incendis provocats pels anarquistes i comunistes i, anys després els vitralls van ser canviats. La gent que invertia podia escollir que posar-hi. Un burgès que havia fet diners amb el comerç va decidir posar un caduceu d'Hermes al costat de l'escut de Barcelona.

- CARRER AMPLE, 11

Aquest Hermes està situat al carrer Ample número 11 a la plaça Mercè. Forma part de la *Societat Mercantil del Crèdit*. Va ser construït entre 1896 i 1900, enmig de les dues exposicions de Barcelona. És obra de Joan Martorell Montells¹⁷, d'estil neoclàssic. A la façana principal destaquen dues al·legories de pedra: la Indústria i el Comerç. Aquest últim representat per un Hermes ajupit amb casc alat i caduceu.

Hermes de cos sencer,
c/Ample, 11

Cap a l'any 1930 l'edifici va ser comprat per la *Cambra del Comerç de Barcelona* i, posteriorment per la Generalitat de Catalunya. L'any 1977 es va annexar amb l'edifici número 13 i es va crear l'*Escola Superior de Disseny Elisava*, que ara està situada a la Rambla número 30.

---

¹⁷ Vegeu p. 60

- CARRER AVINYÓ, 30

L'any 1862 va ser modificat l'edifici del carrer Avinyó número 30, que datava del segle XVIII. A la seva façana, al pis principal hi ha allegories a la Ceràmica, la Música, la Pintura i l'Escultura. Personificacions dels rius Danubi, Nil, Ganges i de la Plata, a la segona planta i a la tercera s'hi troben diferents medallons.

Rostres de l'Hotel Arai

L'any 1935 l'edifici, anomenat aleshores Casa dels Quatre Rius, formava part de l'*Escola Massana i Foment de les Arts Decoratives*.

Forma part del Patrimoni Arquitectònic, Històric i Artístic de Barcelona. Actualment és un hotel, *Arai Aparthotel*, adquirit per Derby Hotels Collection l'any 2012. A la primera planta, on es troba la recepció de l'hotel hi ha dues cares d'Hermes amb el casc alat.

- CARRER CARDERS, 12

En el cartell principal del comerç que hi ha actualment al carrer Carders número 12, l'Hostal de la Bona Sort, trobem la part superior d'un petit caduceu d'Hermes pintat sobre fusta. Passa molt desapercebut, ja que, fins i tot, ni els cambrers del restaurant se n'havien adonat que hi era.

Pel que em van explicar, el cartell va ser construït amb les caixes d'alguns vins antics, segurament de l'època modernista.

Caduceu del cartell de l'Hostal de la Bona Sort

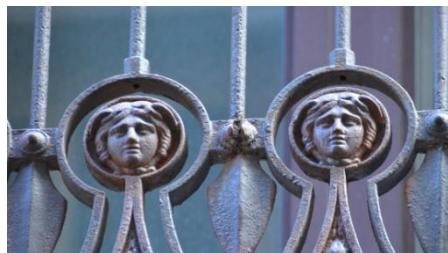

- CARRER DE LA CIUTAT, 3

Aquest caduceu està situat al carrer de la Ciutat número 3, al costat de la Plaça Sant Jaume. És un edifici residencial d'estil neoclassicista de l'any 1838 on els balcons principals destaquen per aquests caduceus de ferro forjat situats just al mig, als costats hi ha tot un seguit de rostres amb una mena d'ales i uns quants caduceus que podrien indicar que es tracta de la cara d'Hermes. Als laterals del balcó hi ha caduceus més petits, indicant la seva importància, i a la part inferior hi ha una cara que podria associar-se a una família d'indians que van anar a Amèrica a fer fortuna.

Caduceu alat

Cares d'Hermes en forma de serie

Caduceu amb indià

- CARRER DE LA FUSTERIA

Al carrer de la Fusteria amb el carrer Ample, a la part lateral de l'Edifici de Correus¹⁸ hi ha un grup escultòric amb dos infants. Un d'ells, el de la dreta, està agafant amb la mà dreta l'escut de Barcelona i, amb l'esquerra aguanta la roda de la indústria que té unes ales. No se sap segur si representa a Hermes, però en moltes ocasions el déu ha estat representat amb Indústria com per exemple al carrer Bergara, 9¹⁹.

Grup escultòric, c/ de la Fusteria

---

¹⁸ Vegeu p. 51

¹⁹ Vegeu p. 55

- CARRER DE LA MERCÈ, 10

El carrer de la Mercè, que dóna a la plaça de la Mercè i al passeig de Colom número 16, es troba un edifici que va ser construït l'any 1841 per Josep Nolla, però dissenyat per Josep Vilar. A la façana que va ser construïda el 1852 hi ha tres tipus de fris situats a la part superior de cadascun dels balcons, en el del mig hi ha una representació d'Hermes en posició horitzontal, com si estigués volant, amb el caduceu a la mà esquerra i un sac de monedes a la dreta. És molt petit i costa veure alguns dels detalls. Al costat dret hi ha representat un gran vaixell navegant per les aigües, sembla que Hermes el condueixi cap a l'esquerra on hi ha tres infants, els quals semblen al·legories a l'Art i, a l'Abundància.

Anys després, l'edifici va ser conegut per ser la destileria d'*Anís del Mono*, central de la *Societat Bosch i Cía*.

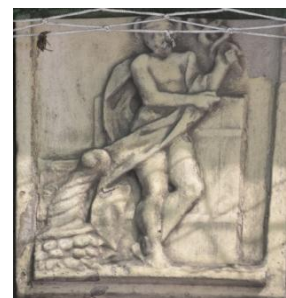

Relleu d'Hermes al c/ de la Mercè, 10

Durant 1994 i 1995 l'edifici va ser restaurat per Jaume Llobet i Josep Benedito i, actualment acull la seu de la Universitat Pompeu Fabra.

- CARRER DEL PARC, 1

Al carrer del Parc número 1, a prop del passeig Colom, hi ha un dels Hermes de cos sencer més petits que he trobat a la ciutat. És un relleu fàcilment accessible que està una mica desgastat i l'edifici on es troba, actualment, està en fase de reconstrucció.

Relleu al c/ del Parc, 1

- CARRER DEL CONSOLAT DEL MAR, 21

L'edifici del carrer del Consolat de Mar número 21 pertany a la Casa Llotja de Mar. Actualment només es conserven dos relleus a la part exterior creats per

Bernat Crespís l'any 1802. Un d'ells representa a Hermes, o més aviat, com diu la seva pàgina web²⁰ a Mercuri.

El déu està representat de cos sencer i en una posició de lleugeresa, com si estigués volant.

Porta el casc alat i la bossa de diners, en el món romà també anomenada *marsupium*.

Relleu d'Hermes al
c/ del Consolat del Mar,
21 (Llotja de Mar)

- CARRER FERRAN, 30

Hermes de la Casa Jeroni
Juncadella

La Casa Jeroni Juncadella, on actualment es troba el Restaurant Compostela, va ser construït l'any 1853 per la família Viada, una de les més riques de Barcelona. La façana és d'estil romàntic, i el seu arquitecte va ser Josep Fontseré Domènech.

L'Hermes que hi ha representat a la porta principal és diferent de la resta, està dividit entre el Cel, la Terra (fa d'intermediari entre els dos mons) i l'Esperit, entre l'ànima i el cos.

- CARRER ROGER DE FLOR, 20

L'edifici del carrer Roger de Flor número 20 forma part de la façana del Palau de la Justícia. Va ser construït entre 1887 i 1898 per Enric Sagnier²¹ i Domènech Estapà, però no es va inaugurar fins al 1908. Els dos arquitectes van treballar amb artistes com ara Agustí Querol, Josep Maria Sert, Enric Simonet o Joan Llimona, dels quals hi ha unes cinquanta escultures a la façana

²⁰ <http://www.casallotja.com>

²¹ Vegeu p. 45, 54, 64

de l'edifici. En un dels relleus apareix Hermes com a figura central demostrant poder, juntament amb dues dones que possiblement representin la justícia i la llei.

Relleu del Palau de la Justícia

- LA RAMBLA, 33

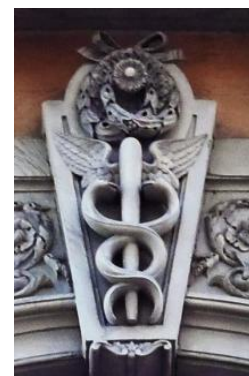
Medalló d'Hermes a la Rambla, 33

L'edifici modernista on actualment està l'*Hotel Ramblas Catalunya* va ser construït entre 1888 i 1910. Té una façana caracteritzada per la presència de colors i pels deu medallons que té. Entre aquests, el que es troba al mig a la dreta, hi ha el rostre d'Hermes amb el casc alat sobre un fons blau.

- LA RAMBLA, 37

L'edifici residencial de la Rambla número 37, també conegut per la Casa Joan Güell²², un empresari, polític i economista, es va construir el 1865 per Pere Casany.

La primera planta és de pedra amb tres balcons, al capdamunt d'aquests, en el seu arc hi ha una al·legoria, al de l'esquerra a la Indústria, i al de la dreta al Comerç, representat per un caduceu.

Caduceu alat de la Rambla, 37

---

²² Pare d'Eusebi Güell

- LA RAMBLA, 39

Caduceu d'un dels balcons de La Rambla, 39

A la cantonada de La Rambla número 39 amb el carrer Nou de la Rambla trobem una façana on hi ha representada una sane-

fa amb un caduceu a la part superior de cadascun dels balcons. Va ser construït a principis del segle XX.

- LA RAMBLA, 109

L'escultura que hi ha a l'*Hotel 1898*, situat a la Rambla número 109 amb el carrer Pintor Fortuny número 1 i 3, formava part de l'antiga Companyia General de Tabacs de Filipines de l'any 1880, obra de Josep Oriol Mestres i Esplugas²³, per encàrrec d'Antonio López²⁴.

D'aquesta construcció només se'n conserva la façana de la Rambla, amb dues escultures dedicades una a l'Ultramar i l'altra al Comerç representada per una estàtua d'Hermes de cos sencer amb caduceu a la mà esquerra, casc i sac de monedes a la dreta clarament visible.

Josep Maria Sagnier Vidal²⁵ i Josep Maria Rivas van modificar algunes parts de l'interior de l'edifici durant l'any 1929. L'any 1932, quan es va obrir el carrer Pintor i Fortuny, va ser el mateix Sagnier Vidal qui va dissenyar la nova façana.

Estàtua de l'Hotel 1898

---

²³ Vegeu p. 43, 49

²⁴ Vegeu p. 36, 43

²⁵ Fill d'Enric Sagnier.

- LA RAMBLA, 118

Relleus del Palau Moja

En l' encreuament de la Rambla número 118 i el carrer Portaferriça número 1 hi ha el Palau Moja, del marquès de Moja i la seva dona Maria Lluïsa de Copons. Va ser projectat per Josep Mas

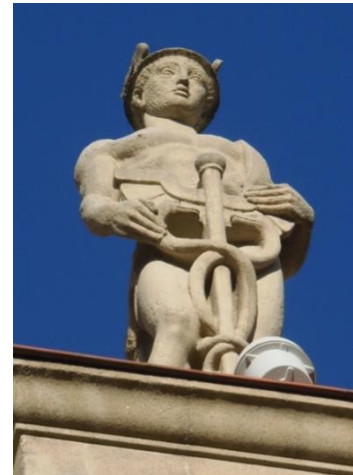
d'Ordal l'any 1774 i van acabar el 1784. Va pertànyer a la família fins a l'any 1865 quan Josepa de Sariere i de Copons va morir sense descendència i va ser adquirit per Antonio López²⁶ l'any 1875.

L'edifici és d'estil neoclàssic decorat amb plafons ocres i rogents. Amb alguns relleus on apareix el caduceu d'Hermes amb l'Abundància i la Puresa.

- LA RAMBLA, 128

L'edifici de la Rambla número 128 que pertany a l'Hotel Rivoli Rambla és d'estil neoclàssic.

La figura d'Hermes és d'unes mides considerables i el que crida l'atenció és la grandària del caduceu que subjecta amb les dues mans i està recolzat a terra.

Estàtua de l'Hotel Rivoli Rambla

- PAS DE SOTA LA MURALLA

Al carrer Pas de Sota la Muralla, sense número, hi trobem el *Colegio Oficial de Pesadores y Medidores Públicos de Barcelona*, és un dels més antics d'Europa en el sector del pes, mesures i control.

---

²⁶ Vegeu p. 35, 43

Data de l'època romana i es feia anomenar *Mesura Rumentaria minitior vox paritar formata a cupa*.

Els seus logos són les tres representacions que trobem a la fotografia, que es poden observar a la façana del col·legi. Al centre hi ha un caduceu al damunt d'una balança.

Caduceu en mig d'una balança

- PARC DE LA CIUTADELLA

Les portes principals del parc de la Ciutadella, especialment la que hi ha al passeig Lluís Companys²⁷, van ser construïdes entre 1876 i 1880 amb el projecte de Josep Fontseré Mestres. Algunes publicacions de l'època anuncien que Antoni Gaudí²⁸ va ser l'autor de les reixes. A la porta del passeig Picasso hi ha escultures de Venanci Vallmitjana²⁹ representant la Marina i l'Agricultura i, la porta que dóna al Passeig Lluís Companys amb el carrer Pujades hi ha dues escultures de cos sencer fetes pel germà Agapit que representen el Comerç i la Indústria.

Hermes apareix en una postura relaxada, però al mateix temps dominant, amb els seus trets representatius i el sac de monedes.

Escultura del parc de la Ciutadella

---

²⁷ Vegeu p. 41

²⁸ Vegeu p. 50

²⁹ Vegeu p. 43, 49

- PASSATGE BACARDÍ

Aquest passatge està situat entre les Rambles número 38 i 40, van ser units per Ramon de Bacardí a través d'un pont de ferro, i connecta les Rambles amb la plaça Reial³⁰.

Passatge Bacardí

Fou edificat al 1860, va ser la primera galeria coberta de la ciutat i

un important lloc on es comerciava amb productes d'ultramar directes del *Monte de Piedad* de la Caixa de Barcelona. Era considerat un dels homes més rics encara que el seu origen cal buscar-lo en una família humil, el seu pare era sastre. Ell, però, volia prosperar i es va fer comissionista de la corporació dels

Un dels rostres del Passatge Bacardí

cinc gremis principals de Madrid d'estampats i indians.

Al llarg del passeig trobem set Hermès a cada costat, en total catorze. Són de mida petita i només es caracteritzen pel casc.

Actualment el passatge està tancat i s'hi pot accedir o bé amb el permís d'alguns veïns o amb el de l'*Hotel de les Quatre Nacions*, que es fundà al segle XIX per Francesc Daniel Molina.

- PASSATGE DEL CRÈDIT

El passatge del Crèdit, situat perpendicularment amb el carrer Ferran, va ser construït entre 1875 i 1879 per Magí Rius i Mulet.

Hermès de ferro, i Hermès de la porta principal

³⁰ Vegeu p. 50

Rep aquest nom, perquè els edificis construïts al voltant van ser finançats per la *Societat Catalana General del Crèdit*. A l'interior hi ha rostres de ferro forjat que també es podrien relacionar amb Hermes, ja que tenen una mena de casc amb ales.

- PASSEIG COLOM, 14

Antigament l'edifici de passeig Colom número 14 juntament amb el carrer de la Mercè número 14 formaven part del convent de la Mercè, construït entre 1605 i 1653 per Jeroni Santacana amb l'ajuda de Jaume Granger.

Garita del passeig Colom

A partir de 1846 va ser destinat com a caserna militar. Entre 1926 i 1929, Adolf Florensa va modificar la façana i l'edifici va passar a ser la *Capitania General de la IV Regió Militar*. Actualment hi ha situada la *Inspecció General de l'Exèrcit*.

A l'entrada trobem dues garites, a cadascuna hi ha dos relleus d'Hermes daurats, amb la boca oberta que és per on el soldat pot realitzar la vigilància.

- PASSEIG DE LA BANCA, 7

L'actual Museu de Cera de la ciutat va ser construït als anys seixanta del segle XIX per Elies Rogent Amant, però era conegut com la *Banca del Crèdit i Docks*.

L'any 1862 es va fundar la *Companyia General de Crèdit "El Comercio"*. Es conserven les caixes fortes originals, sales i decoracions pintades per Maurici Vilomara i Oleguer Junyent. El Banc de Barcelona la va absorbir l'any 1915, i el 1916 el *Crédito y Docks* va comprar l'edifici. L'any 1973 va passar a ser el Museu de Cera que coneixem actualment.

A la part superior de la façana hi destaca un grup escultòric de tipus neoromànic, on apareixen dos déus mig estirats i repenjats sobre un escut.

Grup escultòric del Museu de Cera

El de la esquerra és Hermes amb el seu casc, el caduceu alat a la mà esquerra i un sac de monedes a la dreta. I a la dreta el seu germà i fundador de la ciutat, Hèrcules³¹.

- PASSEIG D'ISABEL II, 1

Rellotge de la Llotja

La Llotja de Barcelona, situada al passeig d'Isabel II número 1, va ser construït al segle XVIII per Joan Soler Faneca amb un estil neoclàssic.

A l'interior hi ha una sala que estava dedicada a empresaris on es mantenien informats de la borsa i on hi havia un rellotge que al capdamunt tenia un casc alat d'Hermes.

- PASSEIG D'ISABEL II, 8-16

Els porxos d'en Xifré estan formats per cinc cases construïdes per Josep Buixareu i Fransec Vila al llarg del segle XIX per encàrrec de l'indià

Relleu del caduceu als porxos

³¹ Vegeu p. 24

Josep Xifré i Casas. L'arquitectura burgesa neoclàssica és una de les més interessants de Barcelona.

A les cantonades hi ha diversos relleus de terra cuita dissenyats per Damià Campeny i executats per Ramon Padró i Domènec Talarn entre 1837 i 1840, són al·legories al Comerç, la Indústria, la Marina, Neptú i Amèrica. També estan esculpits els espais que hi ha entre els arcs de mig punt dels característics porxos.

Dos dels rostres dels balcons

En aquestes al·legories apareix Hermes de diverses formes. Trenta dues vegades en el passeig d'Isabel II, setze en el Pla de Palau, quaranta dues en el carrer Reina Cristina i setze al carrer Llauder.

També està present al llarg dels balcons que són similars als del carrer de la Ciutat, a les cantonades també hi ha representat un caduceu amb un rostre associat als indians.

Cantonada d'un dels balcons

• PASSEIG LLUÍS COMPANYS

Infant del monument a Rius i Taulet

El monument a Rius i Taulet que hi ha al passeig Lluís Companys fou construït entre el 1891 i el 1901 i dedicat a l'alcalde de Barcelona Francesc Rius i Taulet que presidia durant el mandat de l'Exposició Universal de 1888.

L'arquitecte va ser el Pere Falqués Urpí i l'escultor el Manuel Fuxà. La part frontal, és presidida pel bust de bronze de l'alcalde, flanquejat per un obrer que representa el Treball. La part posterior està

formada per al·legories a l'Art, la Ciència, el Comerç i la Indústria, representats amb dos infants, un d'ells Hermes amb el casc alat.

- PASSEIG LLUÍS COMPANYS, 18-22

L'edifici del passeig Lluís Companys entre els números 18 i 22 correspon al Grup Escolar Pere Vila, projecte del noucentista Josep Goday³². Les obres es van iniciar el 1911, però l'any 1929 van ser aturades pel dictador Primo de Rivera, i van ser repeses el 1931.

La decoració de les façanes inclou elements clàssics, com en el frontó triangular on apareix el segell típic del noucentista. Hi ha al·legories a l'Abundància, a la Geometria i al Comerç.

Els elements són molt petits i a simple vista no es veuen, a la dreta trobem una representació esquemàtica d'un caduceu.

Relleu del frontó del grup escolar Pere Vila

- PLAÇA ANTONI MAURA, 6

L'edifici de la plaça Antoni Maura número 6 que està amb Via Laietana número 35 va ser construït entre el 1930 i 1939, els seus arquitectes van ser José Yárnoz Larrosa i Luis Menéndez Pidal Alvarez, els dos madrilenys.

---

³² Vegeu p. 51

Era l'antic edifici del *Banc d'Espanya* i, des de 1955 pertany a la *Caixa de Catalunya*. L'estil monometal·lista incorpora elements clàssics, amb recursos més centre-europeus, usats més a la capital que no pas a Barcelona.

Hermes surt representat dins un grup escultòric amb l'Agricultura. Duu el casc però no el caduceu.

Grup escultòric de la pl.
Antoni Maurà, 6

- PLAÇA ANTONIO LÓPEZ

El monument que hi ha a la plaça Antonio López va ser dissenyat per Josep Oriol Mestres³³, està dedicat al mateix Antonio López, un banquer i empresari. Venanci Vallmitjana³⁴ va ser l'encarregat de fer l'estàtua i els relleus van ser fets per Lluís Puiggener, Joan Roig Solé³⁵, Rossend Nobas³⁶ i Francesc Pagès Serratosà. L'any 1936 va ser destruïda i l'any 1944 Frederic Marès³⁷ va fer una còpia seguint el patró de l'anterior.

En el relleu de Puiggener hi apareixen dues figures de cos sencer, una d'elles, la de l'esquerra, està agafant un caduceu amb la mà. Un altre relleu, el de Joan Roig Solé, on dues figures estan sobre unes rodes dentades i alades. Aquestes rodes poden ser una fusió de la Indústria i del Comerç, com en el cas de l'Hermes del carrer de la Fusteria³⁸.

---

³³ Vegeu p. 35, 49

³⁴ Vegeu p. 37, 49

³⁵ Vegeu p. 46

³⁶ Vegeu p. 46, 60

³⁷ Vegeu p. 62

³⁸ Vegeu p. 31

Dos dels relleus on apareixen representacions d'Hermes

- PLAÇA CATALUNYA, 17

En l'encreuament de plaça Catalunya i Portal de l'Àngel trobem el Banc d'Espanya des de 1957.

La façana d'aquest edifici és completament igual a la resta que es troben al voltant de la plaça (de pedra i de color gris) però és diferència de la resta, ja que està plena de caduceus.

S'observa amb molta facilitat la sèrie situada aproximadament a tres metres del

terra formada pel caduceu i el casc i que està repetida a la part superior de l'edifici.

Fusió del caduceu i del casc, pl. Catalunya, 17

Com podem veure a les fotografies, la part inferior està formada pel caduceu amb les dues serps com en les altres representacions; en canvi, el casc està del revés, és l'única ocasió en què trobem el cas d'aquesta manera.

Antigament la ciutat estava emmurallada i aquest era un dels edificis principals, el fet que hi hagués tantes representacions del déu significava la protecció de la ciutat i assegurar-se la comercialització.

En total trobem cinquanta relleus petits de caduceu, vint-i-vuit caduceus com els de les fotografies i un relleu de caduceu més gran a la porta principal del *Banc d'Espanya*.

- PLAÇA CATALUNYA, 23

L'edifici noucentista de la plaça Catalunya número 23 va ser construït l'any 1911. Va començar sent la seu de la *Banca Arnús*, després el *Banc Central* i actualment està ocupat per diverses botigues.

Hermes de ferro forjat a
pl. Catalunya, 23

L'Antic Banc Central va ser remodelat i ampliat per Enric Sagnier³⁹ entre el 1925 i 1927. A la porta que hi ha just en mig de la plaça i La Rambla hi trobem un relleu del rostre d'Hermes realitzat en ferro forjat amb el seu casc alat.

- PLAÇA DE LA MERCÈ

La plaça de la Mercè va ser oberta l'any 1981. Al centre de la plaça hi ha el monument a la Font de Neptú, feta per Adrià Ferran i Celdoni Guixà⁴⁰ l'any 1826. Al principi estava situada a l'antic port de Barcelona al Pla de Palau, per supervisar tots els que arribaven o sortien del port. Els canvis del port l'any 1919 van traslladar el monument als parcs de Montjuïc. Però l'any 1975 l'estàtua es va desmuntar i es guardà uns quants anys a causa de la construcció de la Fundació Joan Miró.

---

³⁹ Vegeu p. 33, 54, 64

⁴⁰ Vegeu p. 50

Relleu de marbre, pl. de la Mercè

El 1983 l'estàtua va ser restaurada i col·locada a la plaça. La restauració va ser obra dels arquitectes Maria Rosa Clotet, Ramon Sanabria i Pere Casajoana.

En un dels quatre relleus trobem representat el Comerç, amb el casc i el caduceu d'Hermes, l'Abundància i una àncora representant el mar.

- PLAÇA DE LA VERÒNICA

L'*Antic Borsí* o *Casino Mercantil* va ser construït entre el 1881 i 1883 per Tiberi Sabater i Carner amb un estil neoclàssic.

La façana utilitza una ornamentació més clàssica amb columnes, pilastres, frontons i frisos. Al 1940 era l'*Escola de Belles Arts* i, a partir dels anys seixanta l'*Escola d'Arts Aplicades i Oficis de la Llotja*.

A la façana principal hi ha dues estàtues al·legòriques, una està dedicada a la Indústria, obra de Rossend Nobas⁴¹, i l'altre al Comerç, obra de Joan Roig Solé⁴², les dues del 1888.

Escultura de Nobas, pl. Verònica

L'estàtua dedicada al Comerç està representada per un Hermes de cos sencer amb els elements característics: el casc, les sandàlies alades i el caduceu a la mà esquerra. Amb l'altra mà s'agafa la roba i un sac de monedes.

⁴¹ Vegeu p. 43, 60

⁴² Vegeu p. 43

- PLAÇA DEL DUC DE MEDINACELI, 5

La plaça del Duc de Medinaceli va ser construïda el 1844 al costat del convent de Sant Francesc, dissenyada per Francesc Daniel Molina, l'arquitecte municipal de Barcelona fins al 1858, qui al mateix any, va planejar la plaça Reial⁴³. Al centre de la plaça hi ha una escultura de ferro forjat, la primera vegada que s'usa aquest material a la ciutat per fer elements decoratius a la via pública.

Rostre d'Hermes amb caduceu.

El convent, que havia estat construït durant el segle XIII, va ser demolit l'any 1882. El duc de Medinaceli, com hereu, va reclamar les seves terres.

A la porta principal hi ha la inscripció "Edificio Martinier", el que ens fa pensar que segurament era un edifici que es dedicava al comerç marítim. Al capdamunt de la porta trobem un caduceu sota del rostre d'Hermes amb el seu casc alat.

- PLAÇA DEL DUC DE MEDINACELI, 7

L'edifici residencial de la plaça del Duc de Medinaceli número 7 va ser construït a mitjans del segle XIX, aproximadament el 1852. Actualment és un hotel juntament amb el número 8, *Hotel Medinaceli*.

Rostre amb casc,
pl. Duc de
Medinaceli, 7

La façana està acabada en pedra a la part inferior, en canvi, a partir del balcó principal els acabats són etruscos amb plafons de terra cuita.

⁴³ Vegeu p. 50

La porta principal, de pedra, és encapçalada per un relleu amb forma de cara i unes ales, que el relacionen amb el déu.

- PLAÇA PAPAU

Caduceu pl.
Papau

A la plaça Papau hi ha representats dos rostres en les columnes com el de la imatge, en el centre de les dues columnes hi ha un caduceu amb la data de l'edifici, 1879.

Un dels rostres de la plaça

Els rostres estan coronats amb la roda dentada de la Indústria.

- PLAÇA PORTAL DE LA PAU, 6

Julio Valdés, sotsdirector del Port de Barcelona, va ser l'enginyer de l'edifici administratiu situat a la plaça Portal de la Pau número 6, conegut com a Junta d'Obres del Port va ser construït entre el 1903 i 1907 amb un estil eclèctic.

Durant la seva trajectòria l'edifici va tenir varies funcions, després de l'anterior passar a ser l'*Hotel Mundial Palace*. L'any 1940 va ser un restaurant i actualment és la seu de l'Autoritat Portuària.

Grup escultòric de pl. Portal de la Pau, 6

Al capdamunt de l'edifici hi ha un grup escultòric. A l'esquerra hi ha una figura de cos sencer representant a Hermes, duu el casc alat i,

amb les dues mans està agafant un gran paquet on a sobre d'aquest hi ha el seu caduceu. Al centre i a la dreta hi ha representades dues dones les quals semblen del poble, ja que van vestides. La de la dreta està recolzada sobre un timó.

La presència d'Hermes, el sac i el timó ens indiquen que el port estava dedicat principalment al comerç i a la missatgeria, aquesta està representada amb l'edifici de Correus⁴⁴ que es troba molt a prop.

- PLAÇA PORTAL DE LA PAU, 31

L'edifici neoclàssic de la plaça Portal de la Pau número 31 era l'antiga Foneria de Canons del segle XVII, va ser reformada el 1858 i el seu arquitecte va ser Josep O. Mestres i Esplugas⁴⁵.

Grup escultòric, pl. Portal de la Pau, 31

Donada la prohibició de fabricar a Barcelona material d'artilleria (Decret de Nova Planta), es va dedicar a la fosa de campanes. Va ser seu del Banc de Barcelona a partir de l'any 1844 i va ser remodelat. Una de les parts

remodelades va ser la façana, amb una composició més clàssica amb al·legories al Comerç amb el caduceu d'Hermes però sense ales, a la Indústria amb la roda dentada, dels germans Vallmitjana⁴⁶ (grans escultors catalans).

---

⁴⁴ Vegeu p. 51

⁴⁵ Vegeu p. 35, 43

⁴⁶ Vegeu p. 37, 43

- PLAÇA REIAL (FANALS)

A la plaça Reial hi ha dos fanals que van ser realitzats per l'arquitecte modernista Antoni Gaudí i Conet a l'any 1879 va ser un dels primers treballs després de titular-se com arquitecte.

Els fanals són de bronze i ferro forjat, van ser inaugurats a l'any 1889. A la part superior hi ha la representació del casc d'Hermes amb dues serps enroscades al braç central que simbolitza un caduceu.

Fanals de la plaça Reial

- PLAÇA SANT JAUME, 1

A la plaça Sant Jaume trobem dos grans edificis de la ciutat, l'Ajuntament i la Generalitat de Catalunya.

L'Ajuntament de Barcelona, també anomenat la Casa de la Ciutat. Va ser construït l'any 1369, però la façana principal data de l'any 1847 d'estil neoclàssic i gòtic dissenyat per Josep Mas i Vila i Arnau Bragués.

L'any 1837 es va col·locar una placa amb motiu de la inauguració de la Plaça de la Constitució realitzada per Celoni Guixà⁴⁷. El passat mes d'agost va ser retirada per no confondre a la gent, actualment es troba en el museu de la ciutat. En el seu lloc han posat una placa nova amb l'escut de Barcelona i una inscripció deixant clarament que és l'Ajuntament de Barcelona

A la part superior de la façana principal també hi trobem un grup escultòric on hi ha representat l'escut de la ciutat.

Caduceu en el grup escultòric sobre de l'Ajuntament

---

⁴⁷ Vegeu p. 45

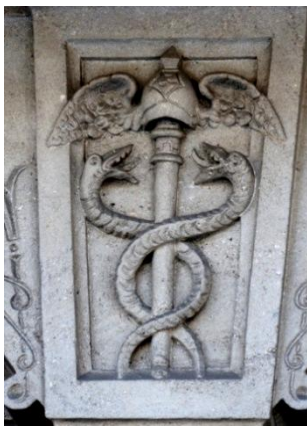
En els dos casos hi apareixen al·legories a la ciutat, com al Comerç representat amb el caduceu d'Hermes.

Al relleu és difícil de veure'l perquè és molt petit, en canvi, dins el grup escultòric és bastant fàcil reconèixer-lo.

Placa de l'Ajuntament que actualment ja no hi és

- PLAÇA URQUINAONA, 11

Caduceu de la pl.
Urquinaona, 11

L'edifici de la plaça Urquinaona número 11 va ser construït l'any 1881. Donat que a la porta d'entrada hi ha representat un caduceu alat d'Hermes fa suposar que pertanyia a un burgès comerciant.

Actualment aquest edifici és el Centre Professional del Liceu. És curiós com una institució que es dedica únicament a la música està ubicada en un edifici on apareix la representació del déu inventor de la lira.

- VIA LAIETANA, 1

El gran edifici administratiu de Via Laietana número 1 que dóna a la plaça d'Antoni López⁴⁸ va ser projectat el 1914, però no es va començar a construir fins al 1926 amb un estil monometal·lista. Els seus autors van ser Josep Goday Casals⁴⁹ i Jaume Torres Grau.

L'*Edifici de Correus* va ser catalogat com a Patrimoni Històric Artístic de la Ciutat de Barcelona. Actualment segueix sent la Seu Central dels Correus de Barcelona.

Va ser rehabilitat per la companyia Solius, la qual només es va concentrar en el centre de la planta baixa, on se situen els taulells d'atenció al client. Va

---

⁴⁸ Vegeu p. 45

⁴⁹ Vegeu p. 42

recuperar els paviments de marbre del vestíbul i del pati principal, les columnes, la fusteria del taller, els esgrafiats i les pintures de les parets.

Hi ha tres pintures, la que està en direcció a la sortida hi trobem un Hermes de cos sencer amb altres divinitats. Va amb un caduceu de color verd a la mà dreta i un casc alat. A més a més, duu una túnica de color púrpura lligada al coll que li baixa per tot el cos.

Pintura al edifici de correus.

- VIA LAIETANA, 8-10

Aquest gran edifici conegut com la Casa de Tabacs avarca la Via Laietana del número 8 al 10, el carrer de Joan Massana número 1 i 3 i el carrer de la Nau número 4 i 6.

L'edifici administratiu creat per Francesc Guàrdia Vidal va ser construït entre els anys 1923 i el 1927, la seva façana és monometal·lista amb un ritme repetitiu.

A la Via Laietana trobem un grup escultòric de marbre que marca un llenguatge formal basat en el classicisme. Al mig un escut, a la dreta una deessa que sembla que estigui relacionada amb la Indústria, ja que porta una roda dentada, però no es pot assegurar sense veure la part de darrere. A l'esquerra, el déu Hermes, aquesta vegada agafant un timó de vaixell i al seu costat hi ha un infant que està assegut al damunt d'una espècie de drac marí.

A la part superior de l'edifici trobem una sanefa amb el rostre d'Hermes, només amb el casc alat, que cobreix fins i tot els altres dos carrers mencionats anteriorment. En total n'hi ha vint-i-nou, vint que donen a la Via Laietana, set a Joan Massana i dos a la Nau.

Un dels rostres de la Casa de Tabacs

Grup escultòric de Via Laietana, 8

- VIA LAIETANA, 69

Relloctge de Via Laietana

El rellotge de la Via Laietana a l'alçada del número 69. Va ser restaurat pel Departament de Governació de la Generalitat de Catalunya l'any 1989. El fet que la figura d'Hermes aparegui als rellotges és perquè en el món egipci representa al déu Thoth que és el déu del temps.

El rellotge és de color daurat en un fons verd. Al centre hi ha el rostre d'Hermes amb el barret i a la part inferior a l'esquerra una representació de l'escut de Barcelona.

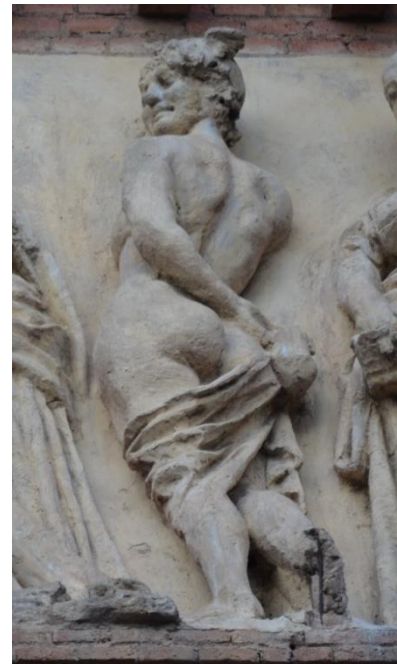
3.2. L'EIXAMPLE

- ARC DE TRIOMF

L'arc està situat entre el passeig de Lluís Companys⁵⁰ i el passeig de Sant Joan, a prop del parc de la Ciutadella.

L'Arc de Triomf va ser construït amb el motiu de l'Exposició Universal de 1888. Aquest monument era la porta d'entrada a l'exposició. L'arquitecte va ser Josep Vilaseca i Casanovas.

Podem trobar diferents frisos al voltant de l'arc. A la façana principal, la que dona al passeig de Sant Joan, conté una representació de Josep Reynés, *Barcelona rep les nacions*. A la part posterior hi ha representat *Recompensa*, realitzat per Josep Llimona. Al fris de l'esquerra de la façana principal es poden trobar al·legories a l'arquitectura i la indústria, obra d'Antoni Vilanova i, al fris de la dreta, una al·legoria al comerç i a l'art de Torquat Tasso⁵¹, on trobem l'escultura d'un Hermes juganer que ens dona l'esquena es reconeix clarament pel casc alat.

Hermes de cos sencer, Arc de Triomf.

Molts Hermes de Barcelona corresponen a aquesta època, ja que l'exposició, de 1888 va impulsar als burgesos a donar la seva presència a Barcelona.

- CARRER ALÍ BEI, 1 AMB CARRER GIRONA, 2

A l'encreuament del carrer Alí Bei número 1 amb el carrer Girona número 2 trobem el *Servei d'Orientació Jurídica, Dret Laboral i Seguretat Social*. Antigament era la Casa Victòria de la Riba. El seu arquitecte va ser Enric Sagnier Villavecchia⁵², d'estil eclèctic i data entre el 1897 i 1910.

---

⁵⁰ Vegeu p. 41

⁵¹ Vegeu p. 60

⁵² Vegeu p. 33, 45, 64

En el llindar de la porta principal trobem aquest bust d'Hermes amb el casc alat.

Bust d'Hermes. C/ Alí Bei, 1

- CARRER ALÍ BEI, 11

Aquest Hermes està situat al Carrer Alí Bei número 11. Aquest edifici va ser construït el 1929, amb motiu de l'Exposició Internacional de Barcelona d'aquest mateix any.

C/ Alí Bei, 11 Hermes amb casc alat

“L'Exposició de Barcelona del 1929 va ser el motor de la modernització de Barcelona, ja que va obrir el camí envers la conceptualització de la ciutat metropolitana, així com de la ciutat espectacle amb ofertes per atreure els visitants.”⁵³

Aquesta modernització de Barcelona no només va ser cultural i econòmica, sinó també ideològica, urbanística i arquitectònica.

- CARRER BERGARA, 9

Aquest edifici ha estat restaurat però es remunta a l'any 1899, i va ser dissenyat per Emili Salas i Cortés, un mestre de Gaudí. L'Hermes situat en una mitja cúpula a la part exterior de l'*Hotel Catalonia Plaça Catalunya*. És una escultura de cos sencer vestit, amb el casc alat. A la mà dreta, recolzant-se a l'avantbraç, el caduceu i, la mà esquerra està aguantant la roda de la indústria, que al mateix temps es troba sobre un munt de papers i d'un sac.

Estàtua d'Hermes c/Bergara. 9

⁵³Generalitat de Catalunya. 2013. *La Exposición Intenacional de 1929*. Accés 2 de novembre de 2013, www20.gentcat.cat

- CARRER CASP, 26

Aquestes representacions del déu situades al carrer Casp número 26, tenen una estructura simètrica a les que estan situades al carrer del costat, el carrer de Pau Clarís número 81, amb l'única diferència que al costat d'Hermes hi ha la representació d'una altra deessa.

Entre 1929 i 1931 va ser construït per Francesc Folguera i Grassiper acollir el Casal de Sant Jordi. L'any 1989 va ser reformat per Ignasi Sánchez Domènech.

Aquest edifici, actualment és del Departament de Justícia, té un caduceu de ferro a la porta principal, i a la part superior una escultura d'Hermes de cos sencer amb una posició relaxada i estirada sense mostrar preocupacions i amb el casc alat. La mà esquerra sobre l'espatlla sembla que ha deixat caure un drap. A la mà dreta té el seu tret representatiu, el caduceu.

Relleu i caduceu a l'entrada del c/ Casp, 26

- CARRER CASP, 130

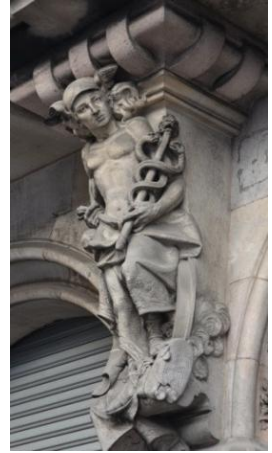
Escut dels Agents Comercials

L'Associació Professional de Representants, Promotors i Mànagers de Catalunya (ARC) està situada a aquest carrer, però aquest mateix edifici també hi està situat el Col·legi d'Agents Comercials de Catalunya on a la porta d'entrada, que és una cristallera, té representat un caduceu que forma part del seu escut. Aquest Consell que va néixer a l'any 1984, va decidir crear aquest escut que els identifica amb elements d'Hermes.

- CARRER DE LA DIPUTACIÓ, 248

L'edifici del carrer de la Diputació número 248 és residencial, construït l'any 1910, en plena modernització. Aquest Hermes de cos sencer, situat en una columna amb funció decorativa porta a la mà esquerra un caduceu bastant gran. Amb la mà dreta agafa el teixit que duu, que li tapa de cintura cap a baix. Aquesta escultura és bastant realista, observant-la podem deduir que el caduceu és molt pesat, ja que les marques de les venes a les mans indiquen la força que realitza.

Relleu del c/ de la Diputació, 248

- CARRER DE LA DIPUTACIÓ, 272

Aquest caduceu, agafat per una figura femenina, que es troba al capçal de la porta principal i amb una corona de torre al cap, està situat en un edifici residencial situat al carrer de la Diputació número 272, al costat del carrer de Pau Claris.

Figura femenina amb caduceu al c/ de la Diputació, 272

- CARRER DE ROGER DE LLÚRIA. 42

En el carrer de Roger de Llúria número 42 trobem una placa on a la part esquerra apareix el nostre déu mitològic, amb el caduceu agafat amb la mà dreta i deixant-lo recolzat a l'avantbraç. La mà esquerra està recolzada a l'escut de Barcelona, cosa que també fa la divinitat que l'acompanya.

Relleu de Roca al c/ de Roger de Llúria, 42

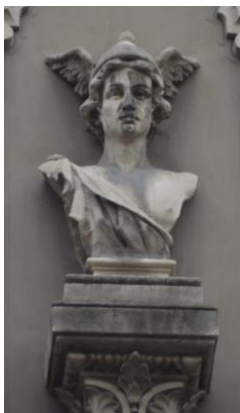

Darrere de l'escut trobem una roda dentada que sobresurt, que es podria relacionar amb Indústria.

L'edifici data del 1890 en plena modernització i el seu arquitecte és M. Roca com podem veure a la part inferior de l'esquerra. Actualment està situada en la façana d'un edifici entre un habitatge i un bar.

- CARRER DE ROSSELLÓ, 210

Aquest bust d'Hermes està situat al carrer de Rosselló número 210, en el centre de l'edifici, verticalment sobre el balcó principal. Sota del bust hi ha una inscripció "*año MCM*", és a dir, l'any 1900. Podem deduir que era un edifici on els propietaris eren burgesos relacionats amb el comerç.

Bust del c/ de
Rosselló, 210

Reconeixem que és l'Hermes pel casc alat que duu, ja que no veiem res més en l'escultura.

- CARRER ROCAFORT

El Rellotge dels Llums està situat al carrer Rocafort número 2. Va ser instal·lat amb motiu de l'Exposició Internacional de 1929, marca les hores i els minuts a partir de llums.

Hermes apareix de forma esquemàtica amb unes ales daurades, com en el cas del rellotge de Via Laietana⁵⁴.

Relotge dels Llums

---

⁵⁴ Vegeu p. 53

- CARRER TRAFALGAR, 52

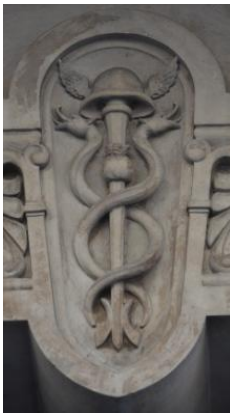
En el llindar de la porta de l'edifici del carrer Trafalgar número 52 trobem un Hermes amb el seu cas alat.

La família que va construir aquest edifici també va construir el del costat, ja que coincideix en el relleu del seu llindar. Per la corona dentada que porta, podria ser Indústria, però no és del tot segur.

Relleu del c/
Trafalgar, 52

- CARRER VALÈNCIA, 212

Igual que en altres ocasions, aquest caduceu està en el llindar de la porta principal, aquest en concret al carrer València número 212. La família era comercial burgesa, i col·locava aquest relleu per deixar-ho clar.

El caduceu és el representatiu d'Hermes amb les dues serps, i a la part superior el cas alat propi del déu amb dues cintes de relleu als costats.

Caduceu al c/ València, 212

- GRAN VIA DE LES CORTS CATALANES, 626

Aquest Hermes el trobem a un dels laterals inferiors al Monument a Güell i Ferrer, situat a prop de Gran Via de les Corts Catalanes número 626 amb Rambla de Catalunya.

Güell i Ferrer va ser el fundador de la fàbrica El Vapor Vell i més tard es va dedicar a la política.

Caduceu en el
Monument a Güell i
Ferrer

El seu arquitecte va ser Joan Martorell⁵⁵ l'any 1888, però també hi van participar autors com Rossend Nobas⁵⁶, Torquat Tasso⁵⁷, Eduard Alentorn, Maximí Sala i Pere Pagès. Però l'any 1936 es va destruir i el 1941 Frederic Marès va decidir fer-ne una restauració, de la qual va sorgir una reproducció gairebé idèntica. El pedestal es va fer en un format molt més senzill, com el relleu d'una figura femenina que condueix un vaixell. Es deu atribuir a l'orientació, ja que a la part superior hi ha una brúixola (a la fotografia no es pot percebre) i a la mà dreta el caduceu d'Hermes, representant com acompanya als viatgers i el comerç que aquests fan.

- GRAN VIA DE LES CORTS CATALANES, 733

Bust de Gran Via de les Corts
Catalanes, 733

A la Gran Via de les Corts Catalanes número 733 hi trobem la Casa Jaume Rius. Va ser construïda entre 1930 i 1939 per Francisco Portillo Quintana.

A la part superior, on descobrim una tribuna. Al costat inferior dret d'aquesta s'hi conserva un bust d'un Hermes més madur, comparat amb els altres, amb barba i casc elegant.

- PASSEIG DE GRÀCIA, 11

L'edifici administratiu del passeig de Gràcia número 11 va ser un dels primers gratacels de la ciutat de Barcelona, projectat per Lluís Bonet Garí, construït entre els anys 1942 i 1950. La façana fou decorada a l'any 1949 per l'escultor Enric Monjo.

Entrada del Pg. de
Gràcia, 11

⁵⁵ Vegeu p. 29

⁵⁶ Vegeu p. 43

⁵⁷ Vegeu p. 54

A la porta principal trobem una sèrie de relleus, alguns d'aquests formats per una figura femenina, on a la mà esquerra porta un caduceu recolzat a l'espatlla. A l'altra mà porta representat l'abundància, que també equival a la deessa de la Fortuna.

- PASSEIG DE GRÀCIA, 38

Hotel Mandarin Oriental, situat a Passeig de Gràcia número 38, és un hotel de luxe de mitjans del segle XX.

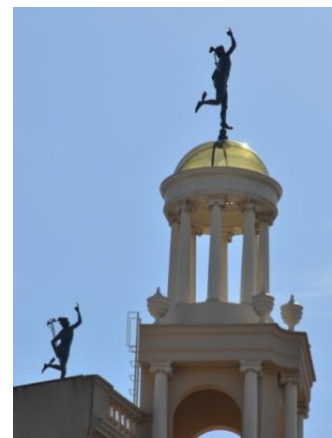
Relleu al Passeig de Gràcia, 38

A l'entrada principal hi ha quatre columnes, al capçal de la part superior de la unió de les dues del mig, que dona a la porta d'entrada a l'hotel trobem aquest relleu d'un Hermes estirat com si estigués volant. Amb el caduceu a la mà esquerra, el casc alat i el braç dret estirat. Al voltant de les columnes trobem altres al·legories entre elles a l'Agricultura.

La posició d'aquest Hermes s'assembla molt al que està al carrer de la Mercè, 10⁵⁸.

- PLAÇA CATALUNYA, 9

L'actual edifici de Bankia situat a la plaça Catalunya número 9 va ser construït per Josep Puig i Cadafalch entre el 1919 i el 1921, amb un estil noucentista. El seu ús original era residencial i administratiu, era la Casa Pich i Pon de Joan Pich i Pon que va ser alcalde de Barcelona l'any 1935.

Dos estàtues d'Hermes a pl. Catalunya, 9

---

⁵⁸ Vegeu p. 32

A la part superior de l'edifici van afegir dos templets durant els anys vuitanta, amb dues figueres al capdamunt d'aquestes, representant a Hermes clarament amb tots els trets representatius: el caduceu, el casc i les sandàlies alades.

- PLAÇA CATALUNYA, 14

Barcelona, F. Marès

Frederic Marès i Deulovol⁵⁹, que va estudiar a l'Escola de Llotja, és un dels arquitectes més destacats en l'escultura decorativa urbana. Unes de les més conegudes pel seu lloc són *Barcelona* i *Emporion*, que formen part del conjunt de la plaça de Catalunya, la qual es va crear entre 1902 i l'Exposició Internacional de 1929, definit com:

*“ [...] la decisió dels industrials i polítics catalans de donar un nou impuls a l'economia i mostrar els avenços propiciats per la introducció de l'electricitat en el procés productiu i industrial de l'època.”*⁶⁰

El conjunt escultòric *Barcelona* està compost de dues figures amb forma humana i un cavall. Una d'elles és Hermes amb el seu casc, agafant amb una mà les brides del cavall, manté una postura elegant i majestuosa, intentant controlar a l'animal. A l'altra mà té la roda dentada de la Indústria.

Donant l'esquena a Hermes i pujada sobre el cavall està Ceres agafant un vaixell amb les dues mans.

---

⁵⁹ Vegeu p. 43

⁶⁰ Ajuntament de Catalunya. 2013. *Arxiu Municipal Contemporani de Barcelona*. Accés 28 de setembre de 2013, www.bcn.cat

- RAMBLA DE CATALUNYA, 19

Escultura de Rambla
Catalunya, 19

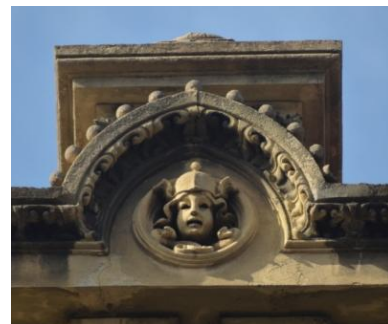
L'edifici residencial de Rambla Catalunya número 19, també conegut com a Casa Heribert Pons, un manresà entusiasta de l'arquitectura centreeuropea, va ser construït en ple modernisme entre 1888 i 1910 per Alexandre Soler i March. Durant els anys trenta l'edifici va ser remodelat per ser habilitar-lo com edifici d'oficines. El vestíbul i la façana es van conservar i Eusebi Arnau va afegir detalls escultòrics amb al·legories a la Pintura, la Música, la Literatura i l'Escultura, entre aquests hi apareix Hermes com a transmissor i guardià de les Arts Liberals.

Actualment l'edifici forma part de la Conselleria d'Economia i Finances de la Generalitat de Catalunya.

- RAMBLA DE CATALUNYA, 23

La Casa Jaume Moysi, un edifici construït entre 1893 i 1895 per Manuel Comas i Thos, està situat a Rambla Catalunya número 23. És d'estil eclèctic i d'ús residencial.

Seguint les quatre columnes que es veuen a la façana, a la part posterior d'aquestes trobem quatre figures com la de la fotografia. Aquestes figures són cares d'Hermes amb el casc alat.

Rostre de Rambla
Catalunya, 23

- RAMBLA DE CATALUNYA, 33

L'edifici de Rambla Catalunya número 33 és la Casa Rodolf Juncadella, obra construïda per Enric Sagnier⁶¹ entre 1888 i 1890. La part superior de l'edifici va ser reformada pel mateix arquitecte l'any 1918, però va deixar els medallons que Pere Martorell havia fet. Aquests medallons representen al·legories a la Música, l'Arquitectura, la Indústria i el Comerç, aquest últim representat amb Hermes.

Medalló de Rambla Catalunya, 33

Com veiem a la fotografia, un Hermes mig ajupit amb el caduceu a la mà dreta i amb el casc i les sandàlies que el caracteritzen.

- RAMBLA DE CATALUNYA, 77

Estatua de la Rambla Catalunya, 17

Aquest Hermes de cos sencer se situa al mateix edifici que l'antiga farmàcia Novellas, després coneguda com a Bolós a la Rambla de Catalunya número 77. Aquesta farmàcia va ser construïda l'any 1902, per tant, podem deduir que la façana data de la mateixa època modernista.

Aquesta figura està al nivell del primer pis, al costat de l'edifici número 75. Representa a un Hermes jove que es reconeix pel caduceu a la mà dreta, el casc i les sandàlies alades. En aquest cas està agafant un sac amb la mà esquerra.

---

⁶¹ Vegeu p. 33, 45, 54

- RAMBLA DE CATALUNYA, 118

A la façana de l'edifici de la Rambla de Catalunya número 118, que data de l'any 1936, trobem una pintura on apareix el caduceu d'Hermes. L'infant que està agafant-lo no correspon a un déu, sinó a un àngel que és acompanyat d'altres que també porten altres al·legories com, per exemple, a la Indústria.

Pintura de Rambla Catalunya, 118

- RAMBLA DE CATALUNYA, 119

A l'edifici de la Rambla de Catalunya número 119, que data del 1900 aproximadament, trobem el rostre del déu amb un casc alat clarament visible en els balcons desgastats del primer pis.

Balcó de Rambla Catalunya, 119

De les següents localitzacions que pertanyen a aquest districte no he trobat la informació necessària.

La Rambla, 13 (1900)

Ronda Universitat, 24 (1892)

Ronda de Sant Pere, 40 (1900)

Rambla de Catalunya, 102

3.3. SANTS-MONTJUÏC

- PASSEIG JOSEP CARNER, 29

Balcó de Rambla
Catalunya, 119

L'edifici monumental del passeig Josep Carner que ocupa els números 27 i 29 està format per cossos paral·lels, un té la tipologia de nau industrial i l'altre de palau, amb columnes, frontons, relleus i escultures.

En una de les portes principals de l'*Edifici de la Aduana* de Barcelona, trobem amb ferro forjat el caduceu sobre l'escut de Barcelona.

3.4. GRÀCIA

- GRAN DE GRÀCIA, 40

L'edifici on hi ha aquest caduceu està situat en el carrer Gran de Gràcia número 40. Actualment hi ha la *Llibreria Roquer*, que segons el cartell hi és des de l'any 1909.

Aquest caduceu representa tant el comerç, com l'escriptura i l'art d'Hermes.

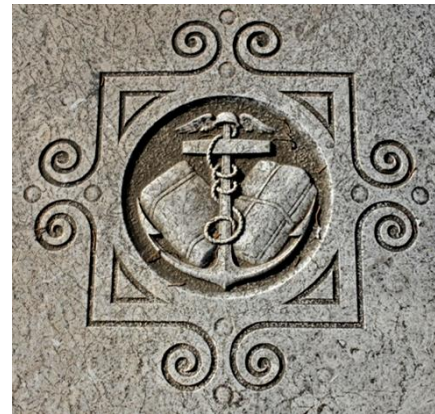

Relleu de la Llibreria Roquer

3.5. HORTA-GUINARDÓ

- CEMENTERI D'HORTA

Al cementeri d'Horta trobem un panteó on hi ha enterrat Antoni Massó Casañas l'any 1912 amb 62 anys. Va ser escriptor, economista i fotògraf, guanyà una medalla d'or a l'Exposició Universal de 1888 per la col·lecció fotogràfica de monuments. Va ser fundador de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques, conseller del Banc de Prèstecs i Descomptes i director del Ferrocarril de Medina del Campo a Orense i Vigo.

Panteó d'Antoni Massó Casañas.

3.6. SANT ANDREU

- CARRER PONS I GALLARZA, 2

Casc alat de Pons i Gallarza, 2

Al llarg del segle XIX, Sant Andreu va passar a ser un poble industrialitzat amb fabriques tèxtils com *Fabra i Coats* o *La Maquinista Terrestre i Marítima*.

Queda demostrada la presència del comerç a l'edifici del carrer Pons i Gallarza número 2 on hi ha representat un casc alat a la llinda de cadascun dels balcons del primer pis i, en el segon hi ha apareix una roda dentada representant a la Indústria.

3.7. SANT MARTÍ

- CEMENTERI DE POBLENOU

El Cementeri de Poblenou, situat en el mateix barri, també és anomenat Cementeri General de Barcelona, Cementeri Vell o Cementeri de l'Est.

L'any 1775 va ser inaugurat pel bisbe Climent el primer cementeri de Barcelona. Va ser el primer que estava situat als afores de la ciutat per raons higièniques.

L'any 1813 el cementeri va ser destruït per poder edificar, però sis anys més tard, Antonio Ginesi va aixecar un nou cementeri. Aquest presentava els primers signes de modernitat en l'àmbit urbanístic, Ginesi es va inspirar en l'estil urbanístic de les ciutats italianes. Ell va ser enterrat en aquest cementeri, malgrat que va morir abans d'acabar-lo, l'any 1824.

Va ser ampliat per Joan Nolla cap a mitjans del segle XIX, separant per classes socials les zones del cementeri i en aquest moment, es van incorporar els nínxols. Quan es va celebrar l'Exposició Universal del 1888 es van començar a construir els panteons.

Alguns d'aquests panteons del Departament número 2 tenen representacions característiques com:

Una de les escultures que es trobem en el panteó d'una família hi apareix un àngel amb un caduceu a la mà dreta. Hi trobem inscrit:

“D. Asidora Ocboteco de Vias natural y vecina de S. Juan Bautista de Puerto Rico dedica este monumento a memoria de su amado esposo D. Juan Vias y Paloma en 1873”

Escultura de Comás y Comás

El segon panteó pertany a la família de *D. Bartolomé Comas y Comas*, la qual a través del relleu podem saber que es dedicava al comerç marítim, ja que també apareix una àncora al costat del caduceu.

Escultura de la família Vias y Paloma

També hi ha un nínxol que es troba justament al centre del Departament I, on està enterrat D. Antonio Bulbena y Font l'any 1846. Segurament era un treballador dedicat al comerç marítim, ja que a més a més del caduceu hi ha el trident de Poseidó.

Nínxol de *Bulbena y Font*

Aquestes representacions, juntament amb la del cementeri d'Horta⁶² són algunes de les que hi ha a Barcelona presentant a un Hermes comerciant, però a la vegada amb la seva faceta d'acompanyant d'ànimes que realitzen el viatge al psicopomp.

---

⁶² Vegeu p. 57

CONCLUSIONS

En primer lloc, tot i que era conscient de la magnitud del treball de recerca que m'havia proposat, després de fer-lo m'he adonat que encara ho era més del que m'esperava. Inicialment estava en les meves expectatives poder fer una petita recerca d'Hermes a altres ciutats del món comparant-les amb Barcelona, però vaig haver de desistir.

He pogut constatar que Barcelona sí que és una ciutat on la figura del déu Hermes està molt present. L'objectiu principal que consistia a conèixer el valor d'Hermes i la seva influència a Barcelona ha quedat assolit.

La part teòrica ha anat en funció de la informació que he anat recopilant la qual cosa no ha resultat fàcil donades les contradiccions amb les quals m'anava enfrontant. He seleccionat llibres i textos d'àmbit mitològic que fan referència a Hermes, he contrastat les informacions i finalment he intentat fer una recopilació coherent.

A vegades les informacions que he trobat sobre un mateix tema han estat molt diferents i la meua recerca ha consistit a esbrinar quina tenia una fonamentació més verídica. Per exemple, l'estudi de la genealogia ha estat complicat i finalment l'arbre genealògic l'he confeccionat a partir d'aquest contrast d'informacions. Pel que fa als diccionaris sempre relacionen a Hermes amb el mite de la lira, les vaques i Apol·lo o amb la seva funció de missatger però la seva relació amb el comerç, que és la que jo pretenia desenvolupar més, sovint no apareix.

Respecte a la part pràctica, un dels objectius era aconseguir localitzar el màxim de representacions d'Hermes, però l'escassa informació que hi ha sobre moltes localitzacions ha fet impossible assolir-lo. N'he aconseguit vuitanta-dues localitzacions d'aproximadament cent trenta conegudes.

Les fotografies del treball són pròpies i el procés per poder capturar-les i fer-ne l'anàlisi m'ha portat molt temps, la qual cosa ha repercutit de forma negativa en el desenvolupament del treball donat que no he pogut fer les ampliacions

necessàries. D'algunes representacions només he trobat informació sobre l'any de construcció i les he agrupat al final de cada apartat.

El recull de les fotografies l'he classificat per districtes amb la seva corresponent descripció i interpretació per facilitar possibles rutes.

Barcelona és una ciutat que permet gaudir d'Hermes, però la seva presència es fa més palesa als districtes de Ciutat Vella i l'Eixample donat que entre l'Exposició Universal de 1888 i l'Exposició Internacional de 1929 s'hi van anar construint la majoria d'edificis rellevants entre els quals hi ha a molts d'ells referències al déu Hermes. Pel que fa als escultors, els més destacats són els germans Vallmitjana, Agapit i Venanci, Enric Sagnier i Josep Oriol Mestres on les representacions d'Hermes són algunes de les més emblemàtiques de la ciutat tant en edificis i monuments públics com a cases particulars.

Alguns dels comitents com Antonio López, Josep Xifré, Pere Jorba i Gassò, la família Güell i la família Moja van ser molts importants perquè van promoure la divulgació i el simbolisme d'Hermes.

Els meus coneixements personals sobre el tema eren molt limitats i al llarg d'aquests mesos he après a mirar d'una manera diferent. Després de cercar i observar moltes imatges he desenvolupat una capacitat per poder-lo reconèixer i identificar-lo més fàcilment. M'ha permès conèixer la ciutat des d'una altra perspectiva aprofundint en aspectes que abans desconeixia i poder confirmar que realment molts dels detalls que ens fan els edificis més bonics i la ciutat més agradable tenen un motiu, una raó de ser. Els valors que ens transmet la mitologia continuen vigents i a més, fan possible que la percepció de la realitat que ens envolta sigui més rica. Quan veiem un Hermes, un caduceu o qualsevol element referent al déu a un edifici de la nostra ciutat, no veiem tan sols una escultura, hi ha molt més, hi ha uns valors que ens transmeten que Barcelona és una ciutat abocada al comerç, a la comunicació, al coneixement, en definitiva, el d'una Barcelona que vol ser pròspera.

Amb la realització d'aquest treball he volgut contribuir modestament a difondre el coneixement del déu Hermes. Desitjo que pugui servir per informar i també, per animar a gaudir i a seguir buscant, a sentir-nos caçadors intentant trobar més Hermes perquè en realitat, el treball no acaba aquí, el podré anar ampliant amb les descobertes que, amb intenció o sense, continuaré fent per Barcelona.

LLISTA DE REFERÈNCIES

1. BIBLIOGRAFIA

Alberich i Mariní, J. (ed.). (2005) *Homer. La Ilíada*. (4a ed.) Barcelona: Edicions de la Magrana.

Alberich i Mariní, J. (ed.). (2005) *Homer. L'Odissea*. (5ª ed.) Barcelona: Edicions de la Magrana.

Ariza, F., Batlle, M., Garcia, M., Gràcia, J. M., Díaz, M. A., Guri, A., et al. (2004) *Hermes y Barcelona*. (1a ed.). Barcelona: Editorial Mediterrània.

Bonnefoy, Yves. (2010). *Diccionario de mitologías*. (1a ed.). Barcelona: Editorial Plantea.

García Velázquez, Antonia. (2000). *Himnos Homéricos. Batracomiomaquia*. (1a ed.). Madrid: Akal/Clásica, capítol *A Hermes*, pp. 118-152 i 206.

Grant, M. I Hazel, J. (1973). *Diccionari mitologia clàssica*. (1a ed. Traduïda). Barcelona: Enciclopèdia Catalana, S.A.

Grimal, Pierre traducció de Payarols, Francisco. (1982). *Diccionario de Mitologia Griega y Romana*. (1a ed.). Barcelona: Paidós.

“Himnos homéricos”. *Himnos homéricos. Batracomiomaquia*. García Velázquez, Antonia (ed.). (2000). (1ª ed.). Madrid: Akal/Clásica

Liberal, Antoní. (2012). *Recull de metamorfosis*. [online] [Accés 19 de juny de 2013] Disponible a http://books.google.es/books?id=8oIW_QnrUEAC&pg=PR14&dq=metamorfosis+hermes&hl=es&sa=X&ei=KHZ6UsiFLcaX0QWM_4GQB_A&ved=0CDQQ6AEwAA#v=onepage&q=metamorfosis%20hermes&f=false pp: 156-158

Marcelo Pascual, A. i Gómez, T. (2008). *Dioses y mitos de todos los tiempos*. (1a ed.). Barcelona: Grupo Océano.

Martí i López, E., Català i Bover, L., Marín i Silvestre, M. (2007). *Un Passeig pel Cementeri de Poblenou*. (2a ed.). Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

Parramon i Blasco, Jordi. (2010). *Diccionari de la mitologia grega i romana*. (1a ed.). Barcelona: Grup Editorial 62

2. WEBGRAFIA

324 Notícies. 2013. *Retiren de la façana de l'Ajuntament de Barcelona la placa de 'Plaza de la Constitución'*(2013) [online]. Accés 2 de novembre de 2013, www.324.cat/noticia/2161087/catalunya/Retiren-de-la-facana-de-lAjuntament-de-Barcelona-la-placa-de-Plaza-de-la-Constitucion

Ajuntament de Barcelona. 2013. *Barcelona Escultures. Autors*. Accés 3 de novembre de 2013, http://www.bcn.cat/publicacions/Bcn_escultures/autorsFrame.html

Ajuntament de Barcelona. 2013. *Cercador Patrimoni Arquitectònic*. Accés 26 d'octubre de 2013, http://w10.bcn.es/APPS/cat_patri/elements.do

Ajuntament de Barcelona. 2013. *Culturcat, el que cal saber*. Accés 2 de novembre de 2013, <http://www.csolius.com/proyectos/rehabilitacion-de-edificio-catalogado-rehabilitacion-del-edificio-de-correos-de-barcelona.html>

Ajuntament de Barcelona. 2013. *Registre d'Associacions i Funcions*. Accés 24 d'octubre de 2013, http://guia.bcn.cat/registre-d-associacions-i-fundacions_92086018321.html

Ajuntament de Catalunya. 2013. *Arxiu Municipal Contemporani de Barcelona*. Accés 28 de setembre de 2013, www.bcn.cat

Albert Esteves Castro. 2013. *Pobles de Catalunya*. Accés 24 d'octubre de 2013, <http://www.poblesdecatalunya.cat/element.php?e=2288>

Alehoop. 2013. *Cerca avançada*. Accés 10 de febrer de 2013, www.alehoop.info

Alvarez Hidalgo, F. 2013. *Hermes*. Accés 29 de març de 2013, <http://www.poesiadelmomento.com/luminarias/mitos/20.html>

Ancient/Classical History. 2013. *Hermes Greek God*. Accés 10 de febrer de 2013, <http://ancienthistory.about.com/cs/grecoromanmyth1/p/Hermes.htm>

Andrés Ortiz-Oses, Símbolos filosòficos. 2013. *Hermes, el Dios del sentido*. <http://blogs.deusto.es/hermes/filosofica/galeria-de-simbolos/simbolos-filosoficos/>

Andrés Ortiz-Oses, Symbolos. 2013. *El Dios Hermes, Patrón de Eranos*. Accés 4 de desembre de 2012, http://symbolos.com/ortiz_oses_hermes_eranos.html

Apu Barcelona, VeoDigital. 2010. *La huella de Hermes en Barcelona*. Accés 4 de desembre de 2012, <http://veodigital.blogspot.com.es/2012/02/la-huella-de-hermes-en-barcelona.html>

Assela Alamillo Sanz i Emma Rodríguez Chamorro. 2xxx. *Mitología y Arte*. Accés 4 de desembre de 2012, <http://boj.pntic.mec.es/~aalamill/diosesol.htm>

Barcelona en horas de oficina. 2013. *Buscando Hermes por la Barcelona de 1714*. Accés 27 de gener de 2013, <http://barcelonasightseeing.blogspot.com.es>

Barcelona Hotels. 2013. *Mandarin Oriental*. Accés 1 de novembre de 2013, <http://www.barcelonahotels.es/hotel-mandarin-oriental-barcelona-eixample-5-estrellas.html>

Barcelona Modernista i Singular. 2013. *Casa Josefina Bonet*. Accés 27 d'octubre de 2013, <https://sites.google.com/site/barcelonamodernistaisingular/la-dreta-de-laixample/casa-josefina-bonet>

Barcelona Movie Walks. 2013. *Plaça Reial*. Accés 3 de novembre de 2013, www.barcelonamovie.com/attractiu.aspx?idAtractiu=16&idFilm=6&culture=es

Barcelona Turisme. 2013. *Ciutat Vella*. Accés 2 de novembre de 2013, http://www.barcelonaturisme.com/Castellano/_3Nqb8YjSpL3IOAs7oO2GTUo2MLOwtX5b2FPsc9lkdtpSSyH_EmGIGHSiB8rZxFJxrDboFOcQ4p5axAdKBFLP4PK3HLn7IUPijHQOYtUhdK8cBSNIYPyQaw

Caçadors d'Hermes Barcelona. 2013. *Mapa de Hermes en Barcelona*. Accés 4 de desembre de 2012, <https://maps.google.es/maps/ms?msa=0&msid=217>

081405876504893960.0004c2d46650d4a35dd86&ie=UTF8&t=m&ll=41.390751.2.164178&spn=0.011269,0.018239&z=15&source=embed

Cambra de Comerç de Barcelona. 2013. *Casa Llotja de Mar i Mercuri*. Accés 3 de novembre de 2013, <http://www.casallotja.com/>

Cazadores de Hermes. 2013. *Facebook Cazadores de Hermes*. Accés 27 de gener de 2013, <https://www.facebook.com/HermesBCN>

Cementeris de Barcelona. 2013. *Cementeri de Poblenou*. Accés 18 de maig de 2013, <http://www.cbsa.cat/oficina.asp?id=154>

Centre Professional Conservatori Liceu. 2012. *Centre Professional Liceu*. Accés 2 de novembre de 2013, <http://www.conservatoriliceu.es/ca/centre-professional-grau-mig/centre-professional-liceu>

Centro de Estudios de Simbología. 2013. *Galerías de símbolos herméticos*. Accés 27 de gener de 2013, <http://cesbarcelona.com>

Civilopedia, Historia de las Civilizaciones Antiguas. 2007. *Hermes/Mercurio*. Accés 15 de febrer de 2013. http://www.civilopedia.com/historia/grecia/mitologia/dioses_del_olimp/hermes--mercurio/

Colegio Oficial de Pesadores y Medidores Públicos de Barcelona. *Historia*. Accés 9 d'octubre de 2013. <http://www.copb.com>

Consell de Col·legis d'Agents Comercials de Catalunya. 2013. *Història del Consell de Col·legis d'Agents Comercials de Catalunya*. Accés 24 d'octubre de 2013, <http://www.consellcat.org/>

Dades dels Països Catalans. 2013. *Massó i Casañas, Antoni*. Accés 1 de desembre de 2013, <http://www.dadescat.info/masr.htm>

Deus i atributs. 2013. *Hermes (Mercuri)*. Accés 15 de febrer de 2013, http://www.culturaclasica.net/cursointernet/13/ejer01_dioses_juntos/Deus%20i%20atributs.htm

Eloplimpo. 2013. *Iconografía de Hermes*. Accés 10 de febrer de 2013, <http://www.elolimpo.com/personaje/hermes>

Emporis. 2013. *Edifici de Tabacs*. Accés 2 de novembre de 2013, <http://www.emporis.com/building/edifici-de-tabacs-barcelona-spain>

Encyclopedia Mythica. 2006. *Hermes*. Accés 10 de febrer de 2013, <http://www.pantheon.org/articles/h/hermes.html>

Gaudí i el Modernisme a Catalunya. 2013. *Agapit Vallmitjana i Barbany*. Accés 3 de novembre de 2013, www.gaudiallengaudi.com/CS012%20AVallmitjana.htm

Gaudí i el Modernisme a Catalunya. 2013. *Venanci Vallmitjana i Barbany*. Accés 3 de novembre de 2013, www.gaudiallengaudi.com/CS005%20V%20Vallmitjana.htm

Generalitat de Catalunya. 2013. *Departament de Justícia*. Accés 24 d'octubre de 2013, <http://www10.gencat.cat/sac/AppJava/organismefitxa.jsp?codi=13757>

Generalitat de Catalunya. 2013. *L'Exposició Internacional de 1929*. Accés 5 de juny de 2013, http://www20.gencat.cat/portal/site/culturacatalana/menuitem.be2bc4cc4c5aec88f94a9710b0c0e1a0/?vgnnextoid=d07cef2126896210VgnVM1000000b0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=d07cef2126896210VgnVCM1000000c1e0aRCRD&vgnnextfmt=detall2&contentid=c022110e279d7210VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&newLang=ca_ES

Gobierno de España. 2013. *Sede Electrónica del Castro*. Accés 29 de setembre de 2013, <https://www1.sedecatastro.gob.es/OVCFrames.aspx?TIPO=Consulta>

Hermes. 2013. *Símbolos Filosóficos*. Accés 14 de febrer de 2013, <http://blogs.deusto.es/hermes/filosofica/galeria-de-simbolos/simbolos-filosoficos/>

Hotel Arai. 2013. *Colección de Arte*. Accés 1 de novembre de 2013, <http://www.hotelarai.com/#!es/el-hotel/coleccion-de-arte/>

Hotel Catalonia Plaza Cataluña. 2013. *Índex*. Accés 24 d'octubre de 2013, <http://cataloniaplazacataluna.barcelonahotels.it>

Imperium Romanum. 2013. *Culto di Mercurio – Hermes*. Accés 10 de febrer de 2013, <http://www.romanoimpero.com/2009/12/il-culto-di-mercurio.html>

Las cosas que nunca existieron. 2013. *Mitología griega: Titanes*. Accés 9 de maig de 2013, <http://lascosasquenuncaexistieron.com/2010/04/28/titanes>

Lluís Sierra a La Vanguardia Ediciones S.L. 2013. *Trias retira de Sant Jaume la placa de la Constitución de 1837* [online]. Accés 2 de novembre de 2013, <http://www.lavanguardia.com/vida/20130814/54378545431/trias-retira-sant-jaume-placa-de-la-constitucion-1837.html>

Milerenda. 2013. *Passeig de Gràcia (4ª Parte)*. Accés 27 d'octubre de 2013, <http://milerenda.blogspot.com.es/2012/03/passeig-de-gracia-4-parte.html>

Mitos y Leyendas. 2013. *Hermes (Mercurio romano)*. Accés 10 de juny de 2013, <http://mitosyleyendascr.com/mitologia-griega/hermes/>

Neus, La meva Barcelona. 2012. *Caçadors d'Hermes Barcelona. 1a Ruta d'Hermes*. Accés 4 de desembre de 2012, lamevabcn.blogspot.com.es/2012/04/cazadores-de-hermes.html

Palau Güell. 2013. *Gaudí i Güell*. Accés 24 d'octubre de 2013, palauguell.cat

Rea, Mod. 2013. *Diccionario, Leyendas i Genealogía*. Accés 29 de març de 2013, <http://www.kelpienet.net>

Rentals Barcelona. 2013. *Adria Ferran i Celdoni Guixa - Font de Neptu*. Accés 3 de novembre de 2013. <http://www.rentals-barcelona.com/barcelona-art-and-culture/outdoor-sculptures/adria-ferran-i-celdoni-guixa-font-de-neptu.htm>

Sobre Grècia. 2013. *Hermes, el Dios Mensajero*. Accés 27 de gener de 2013, <http://sobregrecia.com/2010/01/14/hermes-el-dios-mensajero/>

Universitat Pompeu Fabra. 2012. *Campus Universitario Historia*. Accés 24 d'octubre de 2013, <http://www.upf.edu/campus/es/historia/merce.html>

Viquipèdia. 2013. *Frederic Marès i Doulovol*. Accés 26 d'octubre de 2013, http://ca.wikipedia.org/wiki/Frederic_Mar%C3%A8s_i_Deulovol

Viquipèdia. 2013. *Plaça Catalunya*. Accés 26 d'octubre de 2013, [http://ca.wikipedia.org/wiki/Pla%C3%A7a de Catalunya](http://ca.wikipedia.org/wiki/Pla%C3%A7a_de_Catalunya)

Webmitologia. 2013. *Titanes y Titánides*. Accés 9 de maig de 2013, www.webmitologia.com/dioses-titanes-titanides.html

Xio, Mitología Griega. 2013. *Hermes y el ganado de Apolo*. Accés 10 de febrer de 2013, <http://xio-mito.blogspot.com.es/2011/04/hermes-y-el-ganado-de-apolo.html>

ANNEXOS

1. ENTREVISTA A ANDRÉS PAREDES

El passat 9 de setembre de 2013 vaig poder quedar amb l'Andrés Paredes, conegut per APU. És un dels membres de *Caçadors d'Hermes*, des de petit que ha tingut afició per aquest déu, ja que sempre s'ha sentit rodejat d'aquest al llarg de la seva vida.

Andrés Paredes

1. Quan va sorgir l'associació? Lloc i data.

El grupo Cazadores de Hermes se crea por iniciativa de un encuentro de bloggers organizado el 25 de Marzo del 2012, allí fue el principio de la creación del grupo.

2. Com i per què es va iniciar? Motius i història. Per què Hermes? Com es va decidir el nom?

Todo surge por una foto publicada del semidiós Hermes, en mi blog Veodigital, i un comentario de una bloguera, Neus que tiene un blog que se llama La Meva Barcelona, i a partir de ahí todo fue rápido y surgió la idea de hacer una ruta para cazar fotográficamente hablando imágenes y símbolos de Hermes de Barcelona.

La experiencia resulto tan positiva y gratificante que se acordó dar continuidad a aquella iniciativa y entonces se creó el grupo que se llama Cazadores de Hermes, como homenaje al primer encuentro de bloggers.

3. Com ha anat evolucionant?

En este tiempo nuestras actividades han crecido y además de rutas fotográficas para capturar imágenes de Hermes también organizamos otras actividades, por ejemplo hicimos la ruta de Carrers Enreixats, organizado por Roser del blog Les coses del Centre. Además el grupo siempre está abierto para acudir a todo tipo de actividades, exposiciones, eventos en general.

Hemos acudido a presentaciones de libros y siempre que podemos hacemos salidas culturales a otras poblaciones cercanas, la última que realizamos la hicimos a Sitges i precisamente ahí enfrente de la Iglesia de Sitges hay un Hermes.

4. Quines activitats es realitzen?

La mayoría de actividades que hay que proponer son realizadas con la historia y la cultura en general. Cuando tenemos ocasión también nos acercamos a pasear y a ver los cementerios de nuestra ciudad. En Barcelona tenemos obras de arte funerario, únicas, que podrían ocupar un lugar destacado en cualquier museo del mundo. Nuestra próxima salida puede que sea al Museo de Carrozas Funebres de Montjuic.

El grupo tiene una página pública en Facebook, además de enlaces y los respectivos blogs del grupo, donde se pueden encontrar detallada información de las rutas que hemos organizado y, propuestas para un futuro. Ahí se publican las distintas rutas y salidas culturales las cuales están abiertas a todo el mundo que esté dispuesto a acompañarnos por Barcelona con otra mirada diferente.

5. Quin és el perfil de les persones que formen part de l'associació?

La mayoría tiene un blog o participa activamente en las redes sociales que están a nuestro alcance. Hoy es el mejor medio para ampliar i compartir conocimientos. Si hay algo que nos detalla en común a todos los componentes de Cazadores de Hermes, es que somos personas apasionadas por conocer y divulgar ideas y curiosidades de nuestra ciudad.

6. Té relació amb associacions o entitats relacionades amb el mateix tema a altres llocs del país o a altres països?

Ha salido en algunos medios de comunicación donde se habla de nuestras rutas, del grupo, las actividades que realizamos, directa o indirectamente, y tener nuestra página en pública en Facebook donde los simpatizantes crecen día a día. Estamos a punto de alcanzar los 300 simpatizantes.

No tenemos constancia de que exista otro grupo que tenga como eje central la búsqueda y presencia de símbolos de Hermes en ninguna ciudad del mundo. Por lo tanto, hasta el momento, no tenemos noticias de otros grupos que hagan lo mismo que nosotros.

7. A nivell personal, considera que Hermes ha influït en algun aspecte de la seva vida?

Siempre ha estado presente en muchos lugares por los que he pasado, he vivido, he transitado, trabajado en lo largo de mi vida. Curiosamente en mi lugar de empleo actual hay varias representaciones de Hermes. Y desde el momento de la publicación de su imagen en el blog, su presencia en la red me ha llevado a conocer gente excepcional.

8. A més a més d'Hermes, té predilecció per algun altre personatge de la mitologia o d'algun altre àmbit?

Bueno de cierto, de niño leía muchos cómics y tebeos. Hay otros superhéroes que también me gustan, por ejemplo Thoth, no sé si es porque también lleva un casco con alas, pero siempre me ha gustado desde niño, siempre.

La adaptación especial siempre ha sido con Hermes, ha habido una especie de conexión y es mi personaje preferido.

2. PRESÈNCIA D'HERMES AL MÓN ACTUAL

2.1. FILATÈLIA

Austria, 1961

Grècia, 1939

Brasil, 1920

França

Austria, 1917

Alemania, 1925

Chipre, 1874, 1949

Australia, 1934

2.2. COMERÇ

Logo Interflora

Logo Good Year

Logo Hermes
Logística. S.A.

GPS Hermes III Plus

Logo Hermes
Editora General

HERMES EDITORA GENERAL, S. A. U.

2.3. VIATGE

Logo Viajes Marsans
(Espanya)

Logo Viajes Hermes
(Colombia)

Corfu Island

Logo Hermes Hotel
(Illa de Corfú)

Logo Hermes Hotel
(Grècia)

Logo Hermes Mykonos
Hotel (Grècia)

2.4. MODA

Sandàlies *Forward*

Sabates d'*Adidas*

Tacons d'*Alexandre
McQueen*

Bambes Hermes de *Nike*

Botes de Salvatore
Ferragamo

2.5. ANIMACIÓ

Hermes Disney

Flash de Marvel

JS3

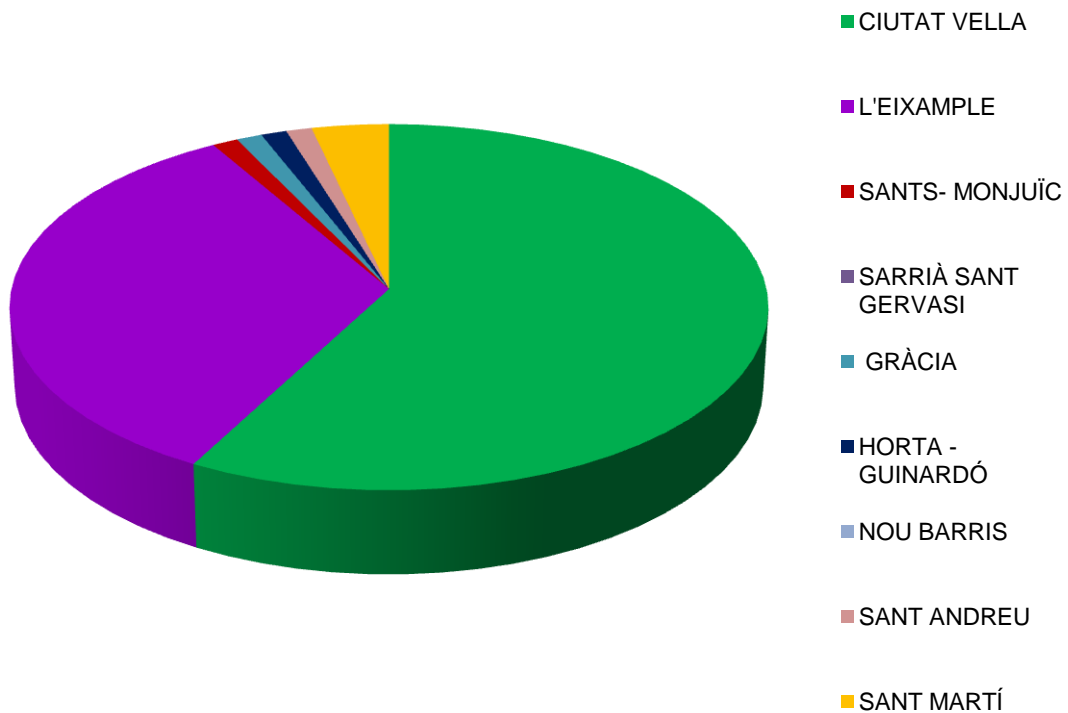
2.6. ALTRES

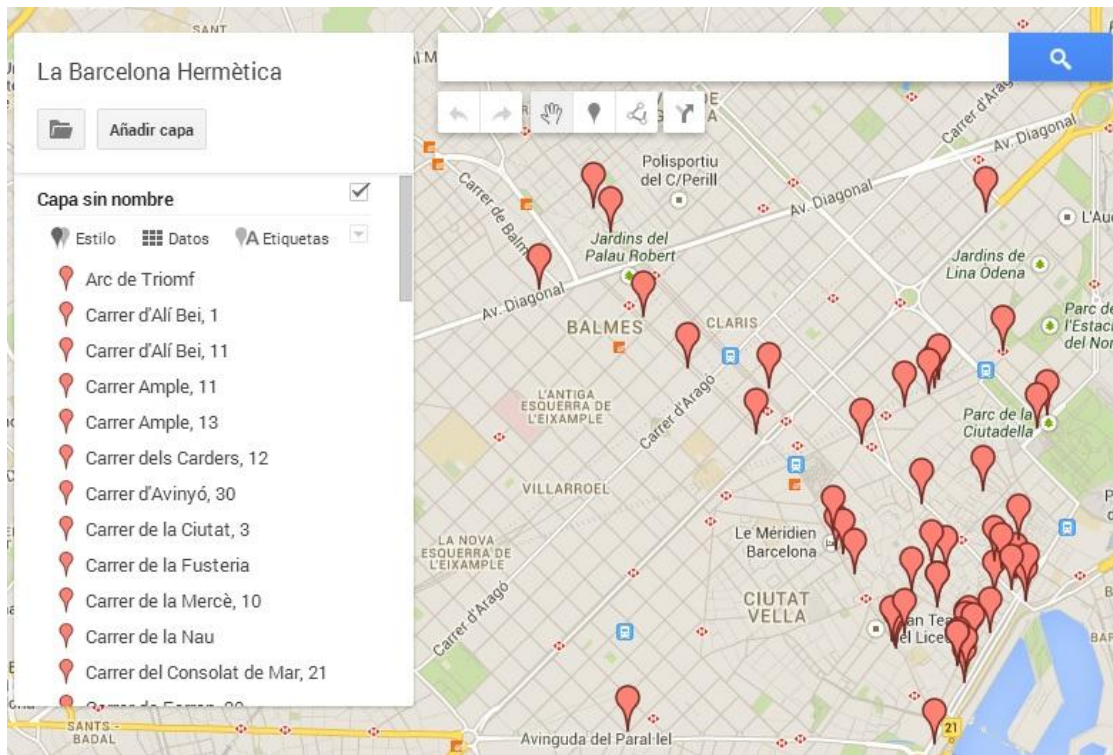
3. GRÀFIC

DISTRICTE	NUM
CIUTAT VELLA	46
L'EIXAMPLE	29
SANTS- MONJUÏC	1
SARRIÀ SANT GERVASI	0
GRÀCIA	1
HORTA - GUINARDÓ	1
NOU BARRIS	0
SANT ANDREU	1
SANT MARTÍ	3

4. MAPA

<https://mapsengine.google.com/map/edit?mid=zgGF7PkPIXuc.kCHARsrq2BIY>